

Forfatter: Sthen, Hans Christensen

Titel: En liden Vandrebog

Citation: Sthen, Hans Christensen: "En liden Vandrebog", i Sthen, Hans Christensen: *En liden Vandrebog*, udg. af JENS LYSTER ; JENS HØJGARD , Det Danske Sprog- og Litteraturselskab, C.A. Reitzel, 1994, s. 397. Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur: <https://tekster.kb.dk/text/adl-texts-sthen01val-shoot-idm140299305245520.pdf> (tilgået 19. april 2024)

Anvendt udgave: En liden Vandrebog

Tradering

Oversigt over Vandrebogens efterliv, Vb-teksternes betydning i 1600-tallet

En række Vb-tekster vandt snart indpas i andre udgivelser og samlinger fra første halvdel af det 17. årh. Eftersom flere af disse kilder er jævnaldrende med eller endnu ældre end de ældste Vb-udgaver HVNW og i alt fald ældre end udgaverne JCULStB, vil deres tekstoverlevering muligvis kunne kaste lys over nu tabte oplag af Vb. Sådanne tidlige kilder til Vb-teksternes efterliv opregnes nedenfor i kronologisk rækkefølge. I hvert enkelt tilfælde redegøres for den brug, der gøres af Vb-stoffet, og i hvilket omfang, der er sket ændringer. Frem til M2T 1639 er samtlige kendte kilder registreret For salmernes vedkommende er billedet takket være Dansk Salmeregistrant nogenlunde fuldstændigt, men er det næppe for bønnestoffets vedkommende, der langt fra er kortlagt. I perioden fra 1640 og århundredet ud er kun anført nogle få karakteristiske eksempler, afsluttet med KGr 1699.

Traderingsapparatet bidrager afgørende til at kaste lys over tekstudviklingen i løbet af 1600-tallet. Både over den tekstudvikling, der finder sted uden for Vb, og indirekte tillige over udviklingen inden for Vb-traditionen.

Formålet med trad.app var oprindeligt at skabe et hjælpemiddel til en sikrere datering af nye læsemåder i Vb-traditionen. Dels kunne det måske sandsynliggøre en datering af de udaterede kendte Vb-udg. HVNWSUSt Dels kunne trad.app. måske afsløre nødvendige tabte mellemlid i Vb-traditionen.

Hvad der ikke var til at forudse, men hvad der i grunden må forekomme at være en ret naturlig udvikling, var, at tekstudviklingen uden for Vb i tidens løb virker ind på Vb-traditionen, så der efterhånden sker en vis grad af harmonisering. Det ser således ud til, at de såkaldte fuldkomne salmebøger, der tager deres begyndelse med M2 fra 1636 og i M-C fra 1654 har optaget de allerfleste af Sthens salmer, sætter nogle nye normer for, hvordan ordlyden i Sthens salmer skal være. Det spores i de sene udgaver ULStB, hvorledes de mere og mere indretter deres salmetekster i overensstemmelse med f.eks. M-C (se exx. under beskrivelsen af udg.U). Dog ikke mere, end at der stadig er tale om to forskellige traditioner, til hvis kortlægning det har været mest praktisk at operere med to forskellige apparater. Var.app. oplyser om tekstudviklingen inden for Vb-traditionen, medens trad.app. tager sig af Vb-teksternes efterliv uden for Vb. Der bygges bro mellem de to apparater ved tilbagevendende henvisninger i trad.app. til identiske læsemåder i var.app.

Eftersom de to tekstudviklinger påvirker hinanden, vil det tit være vanskeligt at afgøre, om en ny læsemåde er opstået i en Vb-udg. eller i en salmebog.

398

Efterhånden som århundredet skrider frem, og Sthens salmer vinder almindelig udbredelse, bliver det endvidere mere og mere sandsynligt, at salmebøgerne henter deres Vb-tekster ikke direkte fra den nyeste Vb-udg., men fra andre salmesamlinger. Denne sidste udvikling kan synes mindre interessant i vor sammenhæng, eftersom tekstudviklingen da sker ganske løst fra den bog, som Sthen lod udgive. På den anden side giver det fremdragne materiale brugeren en enestående mulighed for at eftergå, ad hvilke veje Vb-teksterne er vandret, og hvilke kilder de enkelte udgivere vælger at øse af.

Trad.app. har udeladt de Vb-tekster, der ikke stammer fra Vb. Det vil konkret sige de salmer, som har været trykt i Th, før de blev indlemmet i Vb-T. Sandsynligheden for, at andre salmebogsudgivere har fremskaffet deres Th-tekster via Vb-T, er ikke særlig stor. Stikprøver har bekræftet denne formodning. Så meget mere interesse knytter der sig til Skonn.1646, der synes at have hentet i alt fald en del af sit Th-stof fra Vb-T.

DgO II [ca.1600]: »Hans Thomissøns Ordsprog«, Rostgaard 218,4° (R).

DgO II, Kbh.1977, 11-121, udg. af John Kousgård Sørensen

Der er i R gjort disse lån fra Vb **42 str.6,4-5** = nr.1118. - **53,33-36** = nr.1113-1114. - **56,64-65** = nr.1005. - **56,66-67** = nr.329 - **56,110** = nr.2340

Endv. forekommer nogle tilfælde med beslægtet stof **39str.4,3** jf.nr.969. - **39str.16,1** jf.nr.40 - **44str.1,5** jf. nr.303. - **44str.3,1** jf. nr.1870 - **45 str.6,2** jf.nr.701 - **53,40** jf.nr.947. - **55,25** jf. nr.1817 - **55,39** jf.nr.2150. - **56,108-111** jf.nr.2541. - **56,124f** jf.nr.31. - **T-44,28** jf.nr.760.

Varianter i Vb-udgaverne kan i dette tilfælde næppe bidrage til at datere den udaterede samling.

Læsemåden ved 53,34 (nr.1113) viser kun, at forlægget er tidligere end J At læsemåden »andens« i 56,66 (nr.329) svarer til UStB, må være en tilfældighed.

EIPs.[1602]: Een liten PSalmbook, Ther vthinnan någhra Andelighe wijsor och skone Psalmer, sampt Christelighe Boner, are vthwaldhe och insatt Them besynnerlighen til gang och godhe, som på reesor stadde are Nw nylighen offuere seedd, medh flere Psalmer och Loffsånger forbatrat [Tryckt i Rostock aff Christoff Reusner ANNO M D.CII.] Ekspl.Herzog August Bibl. Wolfenbuttel.

Litt. Jens Lyster i Hymn.Medd. 1974 157-180, hvor den svenske overs. af **42** er aftrykt 174-175.

42. Bl.71v i rubrikken »Någhra Hymner« og med overskriften »En trostelig Loffsang til Christum Gudz Son. Vnder the Nodher: Jagh weet migh itt blomster, etc « Str.2,5 dine Bud] tijn budh jf. din' Bud C. - 4,5 aff all nød] aff nodh. - 4,7 fra] aff =JUSTB. - 4,7 Mit.. monne] Mijn hiertans gladhie må, jf. Min 399

Hiertens Glæde mon C. - 6,2 ieg] migh. - 6,7 Dig.. befale] Tig wil iagh migh befala jf. SJCStB. - 7,5 Kald] kalla. - 7,7 I] Aff. - 8,2 dine Bud] titt budh.

Tvende Viser 1603: Tuende skøne Aandelige Viser: Den ene paa Danske, Jeg vil din prijs vdsiunge, etc. Den anden paa Tydske Aus meines Hertzens grunde, etc. Nu nylige vdsæt aff Tydske paa Danske aff Jacob Matzson K. Prentet i Kiøbenhaffn, hos Henrich Waldkirch. 1603. Pagineret firebladstryk. Den danske overs. findes bl.A 1v - 3r. Ingen overskrift eller mel.ang Teksten findes korrekt aftrykt Malling II 480f bortset fra str.1,1: JEg vil din Prijs vdsiunge. Den tyske tekst er trykt som prosa bl.A 3v - 4v med overskriften »Den samme Vise paa Tydske.« Mallings gengivelse II 478 er korrekt på nær et ß i str.4,4: Darzu mein Haußgesindt.: Litt.: Brandt 52; J.N.Skaar og Holger Fr. Rørdam i Kh.Saml. 4.rk.IV 222 og 299; Malling II 478-483, hvor begge tekster aftrykkes; Malling VII 52; Jens Lyster i Hymn.Medd. 1993 193-209 (m.foto af tibl.). I komm. til **T-33** er opregnet samtlige nye læsemåder i Jacob Madsens revision.

Gy1611: Anna Gyldenstjernes hs. fra senest 1611. Nr 993 (Vogelsang 137) 4°, Karen Brahe, Odense. Sign.. A V,2. Litt.: Severinsen 516; Malling I 12; II 253; III 402; IV 148-50 290f. 393; VI 267.

T-41 findes i korrupperet afskrift som nr.18 af 30 sangtekster Teksten er skrevet fortløbende, som prosa. Ingen overskrift. Str.1,1 Høyheden] Høg heed nu. - 1,2 Morgenstiern saa] Morgenn stierne. - 1,2 nær] skier. - 1,4 Du] O du - 1,6 Fryder mig offuer] Mig fryder alle. - 1,7-8 Lifflic . hedrlig] Herlig, kierlig, skøn oprectig stur och Mectig - 1,10 ieg i dig] I dig wy - 2,1 Du. skøn] O du lidet baarn delig och kiønn. - 2,4 mit Hiertis] enn Hiertens - 2,5 Dit] Det. - 2,7 Kiere, HErre] Herre kiere - 2,10 Glad i Aanden] Lystig och glaad. - 3,1 Du] O du. - 3,2 Indleg.. mit] Indgiffit Wdij met. - 3,6 Ynde] yndest - 3,9 Som monn'] at du. - 4,1-10 udeladt. - 5,1 O..O] Och Gud fader oc. - 5,2 I] Wed. - 5,2 euig tid] Euighed. - 5,3 inderlig] hiertelig. - 5,10 Herligheds] hiemerigis. - 6,1 med] nu. - 6,4 At ieg met dig] Den stund ieg met dig. - 6,6 Kand mig ræt] Mig glad och. - 6,10 oss] mig. - 7,1 leg er nu] Nu er jeg. - 7,4 met.. Prijs] til Euig pr[?]henn(?). - 7,5 Til.. til] Met sig Wdi. - 7,9 Tøff.. længe] tøffue ey lenger. - 7,10 Lyst.. trænge] Effter dig tro fast for lengiß. FINIS.

Gryd2 [1613]: [Merkelige Bøner oc Psalmer af Anders Rasmussen Gryderup] Uden trykkested og -år. Forord dateret 12.marts 1613. Bogen er formodentlig trykt i 1613. Defekt ekspl.UB Oslo, sign.: D.Lib.Rar.214 Mikrofilm AV-DA-MF 1156 på KB. Litt.: Solveig Tunold i Fund og Forskning X 1963 42f 48f; Malling VIII 80f.

Fra Vb er hentet **nr.7, 42 og 43**

7. Bl.D 1r. Uden overskrift. Den 5.tekst blandt »Aandelige Psalmer om Morgen«.

400

Teksten inddelt i 10 strofer a 4 linier. Som et levn fra det oprindeligt sammenhængende digt hænger str.7 og 8 stadig sammen. Lin.5 sin] din. - 9 Gud] Fader =JCLStB og AM 425. - 25 ville] vil. - 29 skade?] skade, - 31 monne] mon. - 32 Velfærdt] velfart. I lin.36 er teksten som HVNW. Formodentlig peger læsemåden i lin.9 bagud mod en endnu tidligere udgave af Vb.

42. Bl.M 1r: »En Bøn oc Supplicatz til Christum«. Lin.4-5 skrives i én linie. Str.3,3 vilt] vil. - 3,4 lucker] lycker. - 5,7 Mit.. monne] Min... mon =C - 6,3 kand] kandt. - 6,7 ieg] ieg mig =SJCStB, jf.EIPs. - 7,3 vilt] vil. - 7,5 Kald] Kalde jf.EIPs. - 7,7 Sorg] Sorrig =SJCStB

43. Bl.Dd 3v: »It bedrøffuit Menniskis Bøn til Gud, om hielp oc trøst, Siungis som, O Gud huor saare mig lengis.« Str.1,3 dig] Gud. - 3,4 fortabt] fortabit. - 3,5 Liffue] i Liffue. - 4,3 sød] søt. - 4,5 dig] du. - 5,2 Lad] Lade. - 5,4 som] der. - 6,6 laad] lod.

I 2,5 og 5,2 (fortabet) er teksten som HVNW, i 5,1 som HV.

Tvende Viser 1613: Tuende ny Viser, Den første Om den Quinde aff Zamaria Land, huilcken der nectede at giffue Christo dricke [optrykt BH 555]. Den Anden: Jeg veed it euig Himmerig Prentet i Kiøbenhaffn Aar

1613. Ekspl.KB sign.4-321 Samme flyveskrift genoptrykt Kbh.1686. Bibl.Dan. I 362.

Fra Vb er hentet **nr.T-42**.

T-42. Overskrift »Den Anden Vise«. str.1,1 et euigt] it euig. - 3,3 Fæderne] Fædern'. - 3,4 dette] det. - 4,2 elskte dig aff] elste aff. - 6,4 ieg] dig =JULStB - 9,2 lidde] lide. I 10,1 læsemåde som W.

Tvendedigte1617: Sin Hiertekieriste næst Gud, vdkaarne gode Ven, ere disse tuende velgeneigte ynskels oc velfartz dict, vdi en hiertens god Mening tilsendt, oc venligen ladet offuerantuorde: E.G.H.I.E.R.I.D.C. Den Første vnder de Noder, som den Tydske Vise: Ich ging mihr einen Abent spat, Zu einer schone Jungfrawen [træsmit: Gud fører Adam og Eva sammen i Paradis] Den Anden om Ecteskab, siungis som den Dytmerske Vise: Velan, Velan vdi Guds Naffn Kiøbenhaffn, Aar, 1617. Peder Ravns Visebog nr.90. UB Oslo. Fotostat KB bd.III.

Fra Vb er hentet **nr.40**

Den første vise er den anonyme *Mit Hierte det er beklemit hart*, den anden er

40 med overskriften »Den Anden Vise. Om Ecteskabs Statis Ordning oc indstiftelse « Str.1,2 der til] til. - 2,4 Eva] Evam. - 3,2 soffuendis] soffuend'. - 3,5 kieriste] kierist. - 4,1 opuaagnede] opuognet. - 4,2 deylige] deylig - 5,1 Been oc Kiød] Been, Kiød. - 5,2 Derfor] Det. - 5,2 ieg nu] ieg =SJCStB. - 5,6 sin] min. - 6,2 Det.. haffue] Som hannem allerbest monne behage. - 6,6 vige] vigte - 7,1 Klenoder] Clenodier. - 7,4 Klenoder] Clenoder. - 8,3 Fule]

401

Fugle. - 8,4 lydige] lydig. - 9,1 arrige] arge. - 9,1 vaar] faa, jf. faar SJCStB. - 9,6 sorgfulde] sorrigfulde =JCSStB. - 12,1 stadfeste] stadfestet. - 12,5 skulde plat] slæt skulde. - 13,6 Glædscaff] Ecteskab. - 15,1-6 udeladt.

Den frie behandling af teksten gør en bestemmelse af forlægget umulig. Str.5,2; 9,1 og 12,1 ligner SJCStB, men 6,5 og 11,4 peger på HVNW og 8,6 kun på HV. Læsemåden »faa« i str.9,1 skyldes enten en korrektion af et samtidigt Vb-forlæg eller afhængighed af et forlæg, som er ældre end HVNW.

Udk20: Nogle Vdkaarne Psalmer At siunge i den Christne Menigheds forsamling. Formeret oc forbedret. Prentet om Aar effter CHRISTI Fødsel, M.DC.XX Ekspl. KB sign.4-182, bog-nr.43. Litt.: Malling VIII 86f.

Fra Vb er hentet **nr.T-41**.

T-41. Bl.136v uden overskrift. Nr.CIII. Str.1,2 nær] skeer. - 1,5; 3,8 og 6,5 Brudgam] Brudgom. - 2,6 sødt] sød =SJCULSt. - 3,1 skinnende] skinnend. - 3,2 Indleg] Indgyd. - 3,5 ær'] ære =SJCULStB. - 3,9 Som monn'] At du. - 3,10 skille] stille. - 4,8 bliffue] ieg bliffr. - 4,9 Aff] Vdaff =SJCULStB. - 7,10 Hierte] Hiert.

UdkS: Vdkaarne Psalmer At Siunge i den Christen Menigheds Forsamling. Nu igien paa ny prentet oc forbedrit. Met de Siu K.Davids Poenitentz Psalmer. *Cum Priv Reg.* Prentet i Kiøbenhaffn, aff Salomone Sartorio, B Ekspl. KB sign.: Hielmstjerne 1327a. Litt Malling VIII 87 Heri er optaget **T-33**, **T-41** og **T-42**.

T-33. S.251 uden overskrift. Følger versionen fra Tvende Viser 1603 med disse varr. I 4,3; 4,4; 4,5; 5,3; 5,8, 6,2; 7,4; 8,7; 10,6; 10,8; 11,3, 11,4 som Tyghus. Desuden 1,4 Hiertis] Hiertens. - 1,7 vil vor] vil. - 2,7 huilcken] huilcke. - 2,8 fortørnede] fortørnet. - 6,7 all] alle.

T-41. S.246 uden overskrift. 1,8 hedrlig] Hederlig. - 2,3 du] en. - 2,6 sødt] Sõt. - 2,8 Himmels] Himmelsk. - 3,2 Indleg] Indigt(!). - 3,2 Hiertis] Hiertens =S. - 3,5 ær'] ær. - 3,6 god] got. - 4,2 mildelig] mildilig. - 4,8 bliffue] jeg bliffe(!). - 4,10 ieg mig] mig. - 7,8 O milde] du milde. - 7,9 Tøff] Døff. I 3,1; 3,8; 3,9; 4,9; 6,5 som Udk20.

T-42. S.266 uden overskrift. 3,1 ieg] jer. - 6,2 Est] er - 6,4 ieg] jeg dig =S. - 7,2 min] mig. - 7,3 mig] min. - 9,2 tilforn] tilfore.

I 6,4 tekst som S, i 10,1 som W.

Nested [1625]: MH K&923;AIE Eller Græd Icke. Det er: AF Guds Ord Sand oc salig Hierte-Trøst, for en Ræt Vidve oc Encke, som hafuer druckit den Beeske Skilßmisse-Skaale; Oc ved den timelige Død mist sin kiære Mand oc Herre. Aff Nelaus Povelssøn Nested, P.T.K.S. Prentet i Kiøbenhaffn, Aff Salomone

402

Sartorio, Anno 1625 Ekspl.KB sign.: Hielmstjerne 959 Nyt oplag Kbh.1654. Bibl.Dan.I 447.

Skriftet er tilegnet den 30-årige Anne Lykke, enke efter Cai Rantzau (død 5.4. 1623) og stærkt ombejlet, også af gejstlige med ord til trøst fra Vb Se også Tyghus 1630 og DBL3 IX 224. Fra Vb er hentet vers fra

nr.T-40 og T-41.

T-40. S.460f i afsnit V: »Sidste Samtale oc Valet-Ord, imellem Hußbond oc Hustru, naar de ved Døden adskilles«. Str.1 og 11-17 lægges i en meget fri bearbejdelse i munden på hustruen, efter at hendes mand har opgivet sin ånd.

14,3 udviser en læsemåde som W.

T-41. S.281f citeres str.5,7-10 og str.6-7 i en fri bearbejdelse: 5,8 Hand] JEsus. - 5,8 ieg bliffuer] dine Børn nu bliffuer. - 5,10 dig] hannem. - 6,4 ieg] wi. - 6,5 Min] Vor. - 6,6 mig] oss. - 7,1 leg .glad] Wi ere nu Glade. - 7,2 Min.. Alpha] Vor Frelsere er A. - 7,4 mig fører] oss haffuer ført. - 7,5 til] I. - 7,8-9 O.. Tøff] Fader Lilde/ Oc Moder Milde/ Tøffuer - 7,10 Lyst.. Hierte] Stor Lyst effter eder vort Hierte.

Rudbeck Enchiridion [1627]: Petrus J Rudbeck: ENCHIRIDION Eller then Swenska Psalm-Boken Sampt andra Wanligha Handbocker: flitigt offuersedt och Corrigerat, såsom ock medh många nodhtorfftiga stycker forbatrat och formerat. Arosiæ Tryckt aff Oloff Oloffzson Anno 1627. Ekspl.UB sign. Sg-55080-4°. Litt.: Nat. Fransén: Koralbok till Then swenska Ubsala Psalm-boken 1645, Liturgia suecana ser B vol.III: 2, Sthlm.1940 217-228

I det tidlige Enchiridion 1622, ekspl. Kungl.Bibl sign.. J 1700 Teol Hymnol., er Vb 49 endnu ikke optaget.

49. Nr.150 er den femte »Tacksayelse och Bon, effter Måltijdh. «. Uden overskrift.

HERre Christ wij tigh nu prijse,
Tijn fattighe barn och fåår.
Tu monde oss wal bespijsa
Tijn rundheet til oss gåår,
Medh kladher och lijffzens fodho,
At wij ey swalte til dodha:
Sa stoor tijn mildheet ar.

Nar wij are gladhe och matte
Vthaff titt rijka laan,
Skole wij icke forgata,
Wij anamme thet aff tijn hand:
Tigh wilie wij prijsa och ahra,
Ty tu ast vår Gudh och war Herre,
Vår endeste frelserman

403

Alt godt wij aff tigh haffue,
O milde IEsu Christ:
Margfallelighe aro tine gåffuor,
Tu vnner oss lijffzens frist,
Medh sundheet naringh och lycko,
Alt effter tijn godha tyckio:
Ty tacke wij tigh forwist.

Sandt oss tin H.Andes nådhe,
At tu må hoos oss boo,
Frija oss från alskons wådha,
Giff oss een stadigh troo:
Bewara oss här i lijffuet,
Och sedhan oss himmelriket giffue,
Een ewigh glädhie och roo.

Str.2 og 3 er byttet om, måske for bevidst at slette akrostikon og skjule den danske opr Ordstillingen i 1,6 »wij ey swalte« svarer til HVNW, men i 3,1 (dansk str.2,1) peger »wij aff tigh« mod S.

Th 1628: Den ny Danske Psalmebog, Met mange Christelige Psalmer, Ordentlig tilsammenset, formeeret oc forbedret Aff Hans Thomissøn Nu paa ny igien offuerseet, oc met nogle Psalmer formeeret, alle Gudfryctige Christne til nytte, gode oc gaffn. Prentet i Kiøbenhaffn, paa Henrich Waldkirchs egen Bekostning. 1628. Litt. Dal.Bibl.35 Fra Vb er hentet **nr.T-41.**

T-41. B1.55v, nr.XX i afsnittet »Om Christi Person oc Embede«. Overskrift »Den troende Siælis Aandelig Brudsang, Om JEsu Christo, hendis Himmelske Brudgom.« Str. 2,6, 3,1; 3,2; 3,5; 3,9; 4,9 og 7,10 som Udk20. Str.4,8 bliffue] ieg bliffuer =SJCULStB.

Femten Meditationes 1628: Niels Heldvad: Femten Meditationes eller Christelige Betenckelser om vor HERres JESV Christi Leffnet, Pine oc Død, Kbh. Georg Hantzsch 1628. Litt.: H.V.Gregersen: Niels Heldvad. En biografi, Tønder 1957 181; Mallings VIII 92. Fra Vb er lånt fra **nr.11** og **17**.

11,20-26. 21 Være] Vær'. - 22 dem] dem alle =JCLStB - 22 sorgfuld] sorrigfuld =SJCLStB. - 23 Heller] Huad heller =JCLStB.

17. Fri gengivelse, delvis aftrykt Mallings VIII 92.

Held.[1629]: Niels Heldvad: Morsus Diaboli Eller Den bittere sandhed, om Judas Ischarioths Christi Forræders Compagni oc Gildehus... Prentet i Kiøbinghaffn, hos Henrich Waldtkirch, Aar JEs.Chr.1629. Litt.: H V Gregersen:

404

Niels Heldvad En biografi, Tønder 1957 182. Fra Vb er hentet **nr.45. 45.** Anden Part s 36: »Et ynckeligt Klagemaal, offuer denne hadske oc falske Verdens Suig oc Bedragerie. Kand siungis under den Melodie: Mein Gott vnd HErr stehe du mir bey, Dieweil ich muß von hinnen, etc.« Str. 3,3 Verden anden] væn den andet - 4,2 met rætte] det rætte. - 5,2 væder] veder =S. - 5,5 er bered] oc bereed =VNWS. - 6,8 Monne] Monn'. - 7,1 ihuor] i huo =JCSStB. - 7,7 Ellers] Eller = WS. - 8,2 bed] bede =WS. - 8,4 aldrig] ey =WSJCSStB. - 8,7 skam] skamm' =JCSSt. Flg.marginalnoter ud for str.1 Heu prisca fides. - str.3: Aurum omnes victa jam pietate colunt. - str.4: O Verden huad du est Suigefuld. - str.7: Experto crede Ruperto? - str.8. Fide Deo, Diffide tibi, Diffide patronis.

Heldvads forlæg ligner S i str.3,3; 5,2; 5,5; 7, l; 7,7; 8,2 og 8,4. Kun i str.6, l; 8,1; 8,3 afviges tydeligt fra S og da med en tekst svarende til HNW. Vi nødsages af dette forhold til at antage eksistensen af en nu tabt Vb-udg., formodentlig trykt af Sartor før 1629 og i stemma s. 364 placeret mellem W og S.

Tyghus[1630]: Niels Heldvad: ARMAMENTARIUM DAVIDICUM. Det er: Kong Davids Tyghuß ..Anden gang giennem seet, formeret oc paa Ny publiceret, Kbh., Andreas Koch, 1630 Forord dat. Kbh.1630 Trinitatis Søndag oplyser, at 1 udg. kom straks efter Cai Rantzaus død 5.4.1623 og tilegnet hans 28 årige enke Anne Lykke. Se Nested 1625. Det vides ikke, om de fire Vb-tekster **nr.7,T-33,T-41ogT-42**, som er optaget i 1630, også var med i 1.udg 1623/24. Litt : H.VGregersen: Niels Heldvad. En biografi, Tønder 1957 181, Erik Dal: Niels Heldvad: En smuk ihukommelse om menneskets alder efter de tolv måneder i året afdelt, Odense 1959/60. Mallings VI 295f, VIII 92. Erik Dal i samarbejde med Povl Skårup: The Ages of Man and the Months of the Year, Det kgl.Danske Videnskabernes Selskab Hist.-filosofiske Skrifter 9:3, Kbh.1980 29-51.

7. Bl.I 6v: »En Morgen Sang naar du staar op aff Sengen, vdi Gassenhowers Melodi«. Opdelt i 10 strofer, idet dog str.2-3 stadig er sammenhængende. Lin.9 Gud] Fader =JCLStB. - 25 ville] vil. - 29 skade?] skade,. - 32 Min Velfærdt] Mine Velfært. - 43 reene] det reene.

T-33. Bl.I 10v: ingen overskrift. Tekst som i Tvende Viser 1603, se komm. til T-33, men med flg. varr : 1,2 Morgens stund] Morgenstund = Vb; 2,8 fortørnede] fortørner. - 3,1 vilt] vilde. - 4,3 dig i] i din. - 4,4 formaa,] formaar - 4,5 Met] Mit =Vb. - 4,8 Naadig beuare] Naadelig bevar - 5,3 at fordriffue] oc fordriffue. - 5,8 denne her] denne =Vb. - 6,2 formaa] formaar. - 7,4 Altid i] Altid oc =Vb. - 8,1 mon lære] skal lære. - 8,7 euig ære] loff oc ære. - 10,6 Vort] Vor - 10,8 vdi sit] i sit. - 11,3 De falske Dieffuelens] Den falske Dieffuels. - 11,4 met] aff. - 11,6 Naaden] naadig.

T-41. Bl.K 9v: »Den Troende Siælis Aandelig Brudsang, om JEsu Christo,

405

hendis Himmelske Brudgom«. Str.1,5; 2,6 og 3,8 som Udk20. 3,1 skinnende] skinnend'. - 4,5 Legem] Lægem. - 7,10 Hierte] Hiert'. Tekst i 4,8 og 4,9 tyder på forlæg ældre end S.

T-42. Bl.K 11v. Ingen overskrift. Følger som i Vb umiddelbart efter T-41, hvilket antyder ukendt fælles forlæg eller Vb som forlæg Str.6,4 ieg W] dig =JCULStB, jeg dig S. Teksten i str.10,1 tyder på forlæg ældre end S. Læsemåden i 6,4 foregriber JCULStB.

Udgiveren Niels Heldvad har vel benyttet samme Vb-udg. som ved Held. 1629, se ovenfor.

Gryd3[1632]: Merckelige Bøner oc Psalmer, tilsammen sanckede aff lærde Mends scriffter oc Tungemaal, Met en liden Vndervisning om det euige Liff, oc nogle faa de Gamles Exempler, om deris Christelige Affsked fra denne bedrøffuede Verden. Alle gudfryctige Folck til tieniste, trøst oc gode, Aff Anders Rasm. Gryd.

Forord dat. Kbh.12.marts 1613. Efter en række trøstesprog og bønner følger et nyt tibl.: Nogle Merckelige oc Aandelige Psalmer, Tilsammen sancket Aff A:R:G: Oc nu igien formeret oc forbedret met nogle flere psalmer: Oc i Trycken ladet bekoste, Aff Peder Andersøn Bogfører. Prentet i Kiøbenhafn, Aff Henrich Kruse, Aar 1632. Eksp. Karen Brahe, Odense, sign : A.7-38. Mikrofilm AV-DA-MF 891 på KB. Litt.: Mallings VIII

80f. Fra Vb er hentet **nr.7, 38,42,43,T-41,T-42.**

7. Bl 13r, nr.V. Samme varr. som Gryd2 Tekst trykt som prosa, strofer er markeret med indrykket lin., undtagen i str.8 (lin.32), hvor både ny lin og indrykning er glemt. Jf. Gryd2

38. Bl.110v. Ingen overskrift. Str.3,1 Væctere] Vecter =S. - 4,4 styrcke] stercke. - 7,4 Opuagagne] opuogne -S]L.

42. Bl.36v. Overskrift og tekst som Gryd2. Strofer trykt som prosa.

43. Bl.55v. Overskrift og tekst som Gryd2. Nye varr: str.5,1 skabet] skabit. - 5,2 fortabet] fortabit.

T-41. Bl.69r. Overskrift og læsemåde i 1,2; 3,2 og 3,9 = Vb. Til en nærmere præcisering af forlægget betyder det mindre, at stavemåden i 1,5; 3,8 og 6,5 er lig udg.]CULStB. Mere interessant er 4,8 At bliffue W] at ieg bliffue Gryd3; At jeg bliffuer S]CULStB. Denne læsemåde forklares bedst ved afhængighed af den tidlige læsemåde i W, som forsøges korrigeret i retning af større forståelighed ved indføjelse af personligt pronomen. Øvr.ændr.: 1,8 hedrlig] hederlig =SC. - 2,6 sødt] sød. - 3,1 skinnende] skinnend' =Tyghus. - 4,1 Siel] Sæl - 4,5 Legem] Lægem =Tyghus, Th 1634.

T-42. Bl.94v. Ingen overskrift. Str.1,1 et euigt] det euigt. - 6,2 Est] Er = UdkS,]CULStB. - 6,4 ieg] dig =Tyghus,]CULStB.

406

Theoria [1632]: THEORIA VITÆ ÆTERNÆ. Historiske Bescriffuelse, om det Evige Liffs gantske Hemmelighed. Huor udi der ordentlig, aff den hellige Guddommelige Scrifft udi fem Bøger handlis, om vor Skabelse, som oc om vor Igenløsning, disligeste om vor Igenfødsel, der efter om vore Sieles hiemfart, oc det sidste om vort Kiøds Opstandelse til det Evige Liff. Ved D PHILIPPUM NICOLAI, fordum Pastor til S.Catharinæ Kircke i Hamborg. Nu aff Tydsken paa vort Danske Maal udsat Aff Lauritz Christenbøn, Indvaaner i Helsingør. Prentet i Kiøbenhaffn, aff Salomone Sartorio, Anno Christi 1632 Heri **T-41.** Litt. H.F.Rørdam i Kh Saml. 3.rk.IV 369-377, V.E.Brummer: Biskop Dr Hans Poulsen Resen's Salmer, Kh.Saml 6.rk I 539-41, Malling VII 179.

T-41. Bl. Mmmmm 1r: Det evige Liffs Børnessang, Erlig Velb: Frantz Rantzov, etc. til Nyt Aar: I.Effter S.D.Philippi Nicolai. Wie schon leuchtet der Morgenstern, etc. Aff Psalm. 45. oc Apoc. 22.v.16.17. Om en ret beredning til det Evige Liff, her i dette Liff. 1,2 saa klar oc nær] heel klar saa nær. - 1,3 Fuld aff Sandhed] Aff Sandhed fuld. - 1,6 Fryder mig] Mig fryder. - 1,8 hedrlig] hæd'rlig. - 2,1 lille Barn] Barn lidle. - 2,3 O] Ja. - 2,4 mit] mm. - 2,5 hellig] hellig'. - 2,6 sødt] søt. - 3,1 skinnende] skinnend'. - 3,2 Indleg] Indgyd. - 3,4 dig] dog. - 3,5 Elske] Dig elsk'. - 4,3 din Miskundheds] Miskundhedsens. - 4,5 Legem] ja Leg'm. - 5,10 Hoss dig i Herligheds] Ja i Herlighedsens - 6,2 Zitter oc Lut] Met Zitter, Luth,. - 6,3 Lader eder nu] Nu lader eder - 6,10 slig Ære] Æren slig - 7,2 er Alpha] Alpha er - 7,4 mig fører] fører mig. - 7,8 O] du - 7,8 lilde] lidle. - 7,9 Tøff] Tøffu. - 7,10 Hierte] Hiert'

Skønt trykt andre steder, f.eks. i Th 1628, er det tydeligvis versionen fra Vb, der er forlæg for denne frie bearbejdelse fra biskop Hans Poulsen Resens hand. Det fremgår af str.1,2 og 3,9 Tilmed kan det ud fra læsemåden i 4,8 og 4,9 præciseres, at Resens forlæg må være ældre end S.

Th 1634: Den ny Danske Psalmebog, Met mange Christelige Psalmer, Ordentlig tilsammenset, formeeret oc forbedret Aff Hans Thomissøn Nu paa ny igien offuerseet, oc met nogle Psalmer formeeret, alle Gudfryctige Christne til nytte, gode oc gaffn Cum Gratia & Privilegio S.R.M. Prentet I Kiøbenhaffn, Hos Salige Henrich Waldkirclis Arffvinger, Anno M.DC.XXXIV Litt.: Dal.Bibl.36.

Fra Vb er hentet **nr.T-41.** Jf til Th 1628.

T-41. Tekst som i Th 1628, dog med to varr: 3,3 Kierligheds] i Kierligheds. - 4,5 Legem] Lægem =Tyghus, Gryd3.

Salmebog 1635: Fragment uden tibl sammenbundet og pagineret sammen med »Epistler oc Evangelia«, trykt af Salomon Sartor, Kbh.1635 og »D.Mart. Luth. Lille Catechismus« og »En Christelig Bønnebog, Indeholdendis Wgedages Morgen oc Aftenbøner: Met huer Dags skabning antegnit«, begge trykt af

407

Salomon Sartor uden år. Salmebogens signatur: A6 - Z6, Aa6 - Ff6, Gg 1-4. Disposition og hovedsubstans ganske som Th, men med kun 154 tekster, heraf 27, som ikke er fra Th. Af disse sidste har **T-33, T-41** og **T-42** interesse her. T-41 og T-42 står umiddelbart efter hinanden ligesom i Vb-T og Tyghus. Eksp. i privateje.

T-33. Bl.140r uden overskrift. Tekst som Tyghus bortset fra 6,2, der er som Tvende Viser 1603.

T-41. Bl.132r uden overskrift. 2,6; 2,8; 3,1; 3,5, 3,8; 3,9; 4,9; 6,5 som UdkS. 3,2 og 4,8 som Udk20. 5,3

elskte] elske. - 7,10 mit] met

T-42. Bl.133r uden overskrift. 4,3 frisker] frister(!). - 6,4 ieg] dig =Tyghus.

Dialog [1636]: En Gudelig oc Liffelig DIALOGUS Eller Samtale, (Som der sigis at være holden) Imellem GVD paa den ene: oc Evam oc hendis Børn paa den anden side. Huorudi moxen alle Troens Artickle forhandlis, Vngdommen saare nyttig at lære, saa vel som lystig at læse. Fordum skreffuen paa Latine, aff D.Philippo Melanthon, til sin gode Ven Joannem a Vueida. Oc nu igien paa Danske Rijm Vngdommen til beste forfattede Prentet i Kiøbenhaffn, Aff Henrich Kruse, Aar 1636 Ekspl. Karen Brahe, Odense Fra Vb er hentet **nr.T-39.**

T-39. Bl.D 4r. »En smuck Vise Som ocsaa kand henførís til Børnetuct. Vnder de Noder, som leg gick mig i Rosens Lund, etc.« 1,2 Icke] Oc icke. - 1,4 dem selff til hadt] dennem selfuer til had. - 1,6 acte] acter - 1,8 hannem] ham. - 2,3 en meget] end møget (delvis =JC). - 2,7 hand] mand. - 2,8 ham] hannem. - 2,9 lefft] leffuit (delvis =SJ) - 3,3 tid] Dag. - 3,4 Hun] Den - 3,5 den] dend - 3,6 Men] Mens. - 3,7 dem] dennem. - 3,9 der paa] derpaa. - 4,5 dem] dennem. - 4,5 Ville] vilge. - 4,6 Men] Mens =JC. - 4,7 oc] at =SJ. - 4,8 at] ad.

Som HVNWS i 2,4 og - delvis - 2,7. I 4,7 som SJ. Det kunne pege på S som forlæg. Men i 2,3 og 4,6 læses som i J. Forlægget kunne være en tabt udg. mellem S og J.

M2[1636]: Aandelig Haandbog For Weyfarende folck til Vands oc Lands i denne liden form til Trycken forferdiget. Kiøbenhaffn. Aff Joachim Moltken, Bogh. Med Kong. Mayt.Privil (samlende tibl. for hele udgivelsen). Tibl. for salmedelen:

Aandelige deylige Psalmer oc Vijser, D.Mart. Luth oc andre fromme Christnes: Huorudi ocsaa findis Psalmer til huer Søndags oc hellige Dags Evangelia forordnet, det gandske Aar igennem, Aff Tydsken paa Danske transfererit, Oc nu paa ny forbedret Veyfarende Folck til Vands oc Lands til vilie, i denne Forma anden gang til Trycken forferdiget. Cum Grat & Priv. S.R.M. Prentet i Kiøbenhaffn, aff Melchior Martzan, 1639. Forord dat. Kbh. 1.Febr.1636 må antages at gælde en tabt 1.udg., som med stor sandsynlighed har indeholdt flg

408

tekster fra Vb nogenlunde uforandret: **nr.19, 33+32, 41, 42, 43, T-33, T-41, T-42**. Litt.: Malling VIII 98ff.

19. S. 151: »It aabenbarligt Skrifftemaal oc Bekiendelse, Siungis som: Kom Gud Skaber O Hellig Aand, etc.« Teksten inddelt i 19 strofer anbragt under »Om Poenitentze«. 12 mod] imod =Hb. - 13 dit] dine =Hb. - 27 hoss dig ieg] leg hos dig =LStB. - 40 neppelig] neppe = Hb. - 44 huid] hid. - 48 mod] imod. - 69 den] ieg. - Af lin. 41 og 78 fremgår det, at forlægget skal findes blandt de tidlige HVNW.

33+32. S.207.«Aandelige Psalmer, for Veyfarendis Folck.« 32 er føjet til 33 som dennes str.5-6. 32,5 hellig] hellige.

41. S.163: »En Psalme for it siugt, bedrøffuit oc anfectit Menniske.« 1,2 Sorg] Sorrig. - 1,3 Synder] Synderne (ligeså i str.2-12) - 2,2 Synder] Syndere. - 4,2 sørge] sorge. - 7,2 vise] vise til. - 9,2 Synders] Synderis - 20,1 DEr den] Den denne. - 20,3 vær] være. - 22,1 høre] hører. - 22,2 dennem] hannem.

42. S.200: »HERre Iesu Christ min Frelser, etc.« 5,7 Mit.. monne] min Hiertens Glæde mon. - 6,2 ieg] mig. - 6,3 kand] kandst. - 6,7 ieg] ieg mig. - 7,7 Sorg] Sorrig.

43. S.165. »O Gud effter dig mig forlenger, etc « 3,4 fortabt] fortabet. - 3,5 Liffue] i Liffue =Gryd2-3. - 4,3 sød] søt =Gryd2-3. - 4,4 Frelsere] Frelser. - 6,5 taalmodelig] taalmodig. I 2,5 tekst som HVNW.

T-33. S.195: »leg vil din Prijs udsiunge, I denne Morgenstund, etc.« Den reviderede version fra Tvende Viser 1603, dog som Tyghus i 1,2; 3,1; 4,3; 4,4, 4,8; 6,2; 8,1; 8,7; 10,8; 11,3; 11,6. Desuden 7,7 maatte euig] maa evig

T-41. S.19: »Aff Høyheden oprunden er, etc.« Som Udk20 i 1,5; 3,2; 3,5; 3,8; 3,9; 4,9; 6,5. Desuden flg.varr.: 1,2 nær] skær. - 1,8 hedrlig] Hæderlig. - 2,6 sødt] søt. - 4,8 bliffue] ieg blifuer - 7,8 lilde] lille.

T-42. S.160: »leg veed it evigt Himmerig, etc.« 1,3 Omdragit] Omdraget. - 3,1 Pilgrim] Pillegrim =JCULStB. - 4,3 derfor ved frisker] derfor ved it frjt. - 6,4 ieg] dig =JCULStB.

M2T [1639]: S.215 i M2 begynder et tillæg i 2.udg.1639 med denne overskrift:

Her effter følger nogle skjøne Aandelige Psalmer oc Loffsange: Huilcke en huer from Christen altiid effter Tijdsens Leylighed bruge kand. Huilcke Psalmer, denne Bog (nu anden gang i Trycken forferdiget) er forbedret med

Dette tillæg omfatter s.215-277 og rummer flg. tekster fra Vb **nr.7, 38,51, T-34, T-35, T-36, T-37, T-40.**

7. S.258: »En Morgen Sang, naar mand staar op aff Sengen « 9 Gud] Fader =Gryd2-3, Tyghus. - 11 Beskærmer] Beskærmere. - 12 Sorg] Sorrig - 14 mig] lad mig. - 23 at forsuare] forsuare. - 25 ville] vil =Gryd2-3, Tyghus. - 29 skade?] skade, =Gryd2-3, Tyghus. - 33 trolig] trolige. - 43 reene] den rene.
409

Teksten formodentlig hentet fra Tyghus.

38. S.259: »En Afften eller Nat-Sang.« 3,1 Væctere] Væcter. - 4,4 styrcke] stercke =Gryd3. - 5,1 Gud] O Gvd. - 5,2 For] Fra =SJCLStB. - 6,2 vore] vor. - 8,4 Ende] all ende.

Som forlæg er S umuligt med sin str.3,1: Du est vor Vecter tryg oc god.

51. S.260: »En Søfaren Vijse, kand siungis met det Stemme som: Vden HErren opholder vort Hus oc Gaard, etc.« 1,2 vdi] i. - 4,6 hannem] hand. - 5,6 Heller] huad heller. - 6,1 er oc] er. - 6,6 seylet] seyled. - 8,5 Engel] Engle. - 9,3 sey] frycte. - 12,1 skal holdis] holdis. - 12,3 anden] en anden =SJCUSStB. - 13,1 en] den =NWSJCUSStB. - 14,6 vel met] med. - 15,3 Tractere] Tracter. - 16,7 bliffue, Amen.] bliffue. - L.I.H.] udeladt.

Læsemåden i 5,6; 6,6; 7,6; 7,7; 10,2; 10,3 og 16,5 peger på et forlæg ældre end S.

T-34. S.260: »It GRATIAS at siunge effter Maaltijd, met de Noder som: Naar vi i største Nøden, etc.« 3,2 Dieffuelsens] Dieffuelens. - 3,3 hellig Aand] H.Aand. - 4,4 hører] hør =SJCLStB. - 6,4 allsammen] allesammen =SJCLStB.

Læsemåden i 3,2; 3,4; 5,2 og 5,3 peger på et forlæg ældre end S.

T-35. S.248: »En ny Vijse, tagen aff det 22.Capit. Matthei, om den Konge, som gjorde sin Søns Bryllup, etc. Siungis som den gamle Vjse: Der var en Konge i Danmarck, etc.« 2,3 Der] Det =JLStB. - 8,2 fore] forre. - 11,3 Ryter] Rytter. - 12,4 dem] dennem. - 13,4 værd'] værde - 16,4 fulde alle] alle fulde. - 21,3 Vandstaare] Vandsdraabe =JLB - 26,1 Den.. haffuer] Der os denne Vijse har. - 26,2 flux] fast - AMEN] udeladt.

Læsemåden i 10,1, 11,2; 12,4; 16,2, 18,2, 22,1, 24,4; 25,3; 26,1; 26,4 peger på et forlæg ældre end S.

T-36. S.251: »Sommersens Tijd ieg prijse vil, Christelige forandret.« Læsemåden i 1,1; 1,3 og 2,5 peger på et forlæg ældre end S.

T-37. S.252: »It trofast Hierte, etc. ocsaa Christelige forandret.« 1,1 ET] IT - 1,5 sel] selff. - 1,8 vild] vilde. - 3,4 Angist maatte] Angest motte. - 3,4 stilles] stillis. - 3,6 Oc] I. - 4,5 sel] selff. - 4,6 skæl] Skeel. - 5,6 Nød] all Nød =JCLStB. - 5,7 taalde] tolde.

T-40. S.256: »En klagelig dog Trøstelig Sang, for en suag oc til Alders kommen Person. Siungis som: Ieg var mig saa lidet it Barn.« 1,1 sorgfuld] sorrigfuld. - 1,4 Sorrigen] Sorgen (ligeså i str.2-6; 8-9; 11; 14-15; 17). - 2,2 bange er] er Bange =JCULStB. - 3,2 som bange er] er bange. - 4,1 selffuer] selfff. - 4,2 bange ere] er bange (ligeså str.5-17). - 14,3 tiende] tiener.

Det er muligvis M2T, der skaber traditionen med det ændrede omkvæd »som er bange« i lin.2. Str 1 har dog stadig den oprindelige ordlyd 10,3 og 14,1 viser, at forlægget må være ældre end S.

410

APs.[1642]: Aandelige Psalmer, som brugis i den Christen Meenigheds Forsamling, i Huse oc paa Reysen, til Land oc Vand, etc. Effter den Viß oc Skick, som i Danmark oc Norrig holdis. Prentet i Kiøbenhaffn, Aff Salomone Sartorio, Anno 1642. Ekspl. Karen Brahe, Odense. Sign.: A.7-19. Bibl.Dan.I 328.

Fra Vb er hentet **nr.7, 42, 43, T-33, T-41, T-42**. Alle uden overskrift og mel.

7. Bl.137r. 9 Gud] Fader. - 12 Sorg] Sorrig. - 16 Hierte, Raad] Hierte met Raad. - 17 skillie] stille. - 23 at forsuare] forsuare. - 24 veldig mact] Velde oc Mact. - 25 ville] vil. - 29 skade?] skade: - 31 som mig] mig. - 36 fra] af =SJCLStB. - 39 Himmerigis] Himmerigs. - 43 reene, Amen] den rene.

42. Bl.136r 3,1 være] vær. - 3,2 kiere] kier. - 4,5 all nød] Nød. - 5,7 Mit] Min. - 5,7 monne] mon. - 6,2 ieg] mig. - 6,3 kand] kanst. - 6,7 ieg] ieg mig =SJCStB.

I str.4,7 og 7,7 følges de tidlige HVNW.

43. Bl.133v. 2,1 ræt bange] bange. - 2,2 saa mange] mange - 2,4 vel for] for. - 2,5 ret aldrig] aldrig. - 3,2 binde] tuinge. - 3,4 fortabt] fortabit. - 4,5 dig] du. - 4,6 hand er] er. - 5,5 Du være] hand vær. - 6,1 hellig]

værdig hellig. - 6,5 Oc mit] mit. - 6,5 taalmodelig] taalmodig at. - 6,6 laad, Amen] Laad.

T-33. Bl.105v. Revideret version fra Tvende Viser 1603 med varr som Tyghus i 2,8, 3,1, 4,3; 4,4; 8,1; 8,7; 10,6; 10,8; 11,3 Som Udks i 1,4 og 2,7. Desuden 4,7 Oc hues] Met huis. - 6,5 staar all] slaar ieg. - 11,6 Naaden vil] Naade vild.

T-41. Bl.107r. Tekst i 2,6, 3,1, 3,2; 3,5, 3,8; 3,9; 4,9; 6,5 som Udk.1620 Andre varr.: 2,8 Himmels] Himmelsk - 4,8 bliffue] ieg bliffuer =S. - 7,10 mon] monne.

T-42. Bl.110r. Tekst som M2 i 3,1; 4,3 og 6,4. Desuden 1,3 prydelig] prydeligt.

Udk.1642: Vdkaarne Psalmer oc Aandelige Loffsang, som effter Aarsens tijd, vdi den Christen Kircke effter tidsens indfald, ere forordend at Siungis. Aff Lutheri oc andre etc. Nu Nyligen med alle Kong Davids Psalmer vnder Lobwassers Melodiæ at siunge, forbedret, Med atskillige Bøner, oc naar mand gaar til Guds Bord. I Kiøbenhaffn.

Kolofon: Prentet paa det Kongelige oc Adelige Academie Soer, aff Henrich Kruse Paa Iørgen Holstes Bogh. Bekostning, oc findis hos hannem til kiøbs ANNO M. DC. XLII. Ekspl. Karen Brahe, Odense, sign. A VIII 14. Mikrofilm nr.603 på KB. Litt.. Malling VIII 87f.

Fra Vb er hentet **nr.7, 33+32, 38, 42, 43, 44, 49, T-33, T-34, T-40, T-41, T-42** .

7. S.144v »En Morgensang, naar mand staar op aff Sengen«. Strofeinddelt 10 x 4 linier. Lin.6 hafuer] har. - 8 ieg dig] ieg - 9 Gud] Fader =JCLStB - 11
411

Beskærmer] Beskærmere. - 12 Sorg] Sorrig =JCLStB. - 14 mig] lad mig =JCLStB. - 23 at forsuare] forsuare =B. - 25 ville] vil. - 29 skade?] skade, =JCLStB. - 33 trolig] trolige =JC. - 36 fra] aff =SJCLStB. - 43 reene] den reene =JCLStB.

33 + 32. S.156v som 1.tekst i rubrik »For Veyfarendis Folck, Aandelige Psalmer oc Loffsange.« Ingen overskrift. 1,1 fare] faare. - 2,1 Ledsager Mand] Ledsagermand. - 4,1 hellige] hellig. - 32,5 hellig] hellige. - 32,6 H.] hellige.

38. S.151v: »En Afften eller Nat-Sang.« Teksten hentet fra M2T. Nye varr.: 3,4 Nød dig] Nød.

42. S.150v: »En Christelig Supplicatz til GVds Søn.« Uden udhævet akrostikon. 3,3 vilt] vil. - 5,7 Mit] Min =CB. - 5,7 monne] mon =C. - 6,2 ieg] mig =B. - 6,3 kand] kandst. - 6,7 ieg] jeg mig =SJCStB. - 7,7 Sorg] Sorrig =SJCStB.

Overskrift viser, at Vb er forlæg. Evt. udg. S p.g.a. 6,7 og 7,7.

43. S.137r: »O Gud effter dig mig etc.« 1,2 trenger] tænger. - 3,4 fortabt] fortabet. - 3,5 Liffue] i Lijffue =St. - 4,3 sød] sødt. - 6,6 laad, Amen.] Laad

44. S.159v: »Om Verdens Suijg, Wtroskab oc falske Venner. Siungis som: Vaag op vaag op i Guds Naffn, etc.« Uden udhævet akrostikon. 1,4 ey] icke. - 3,8 Forrædere] Fortrædere. Forlægget er ud fra læsemåden i str.1,1 og 1,2 ældre end S og lig HVNW. 3,6 og 6,1 udviser læsemåder forud for J.

49. S.155v: »En Tacksigelse effter Maaltijd, eller anden Tijd at siunge.« Uden udhævet akrostikon 2,1 aff dig wi] wi aff dig =SJCStB - Tegnsætningen fra Vb (kolon i 4.lin.) overtaget Læsemåden i 1,6 peger mod de tidlige HVNW, men i 2,1 mod S i 3,3 er læsemåden som i HVNWS. Forlægget ma være beslægtet med S, men tidligere end dette, jf. Heldvad 1629

T-33. S.143v: »leg vil din Prijs vdsiunge, I denne Morgenstund, etc « Rev.version fra Tuende Viser 1603 med varr. som Tyghus i 1,2; 3,1, 4,3; 4,4, 4,5, 4,8; 5,8; 6,2; 7,4; 8,1; 8,7; 10,8; 11,3; 11,4; 11,6. Desuden 2,8 fortørnede] fortørnet =Vb; 3,5 llduaade] llds Vaade =Vb.

T-34. S.156r: »It GRATIAS at Siunge effter Maaltijd, Siungis som: Naar wi i største Nøden staa, etc.« 3,2 Dieffuelsens] Dieffuelens =M2T - 4,4 hører] hør = M2T. - 5,3 sorgfuld] sorrigfuld. - 6,4 allesammen] allesammen =M2T

Tekst i 3,2; 3,4 og 5,2 som HVNW, i 4,4; 5,3 og 6,4 som S.

T-40. S.130v: »Siungis som: leg var mig saa lidet it Barn, etc.« 1,1 sorgfuld] sorrigfuld. - 1,2 bange er] er bange (samme tekst i str.2-17) - 1,4 Sorrigen] Sorgen (ligeså i str.3-15 og 17). - 2,1 er'] ere. - 4,1 selffuer] selff =M2T. - 10,3 skeet] skeed. - 11,3 neppelige] neppelig. - 14,3 Fæderneland] Fæderne-Land. - 14,3 tiente] tiener =M2T.

Tekst i 10,3 og 14,1 som W. Forlægget kan være M2T

T-41. S.21v: »Aff Høyheden oprunden er, etc.« Tekst som Udk20 i 1,5, 3,2; 3,5; 3,8; 3,9; 4,9, 6,5 Andre varr.: 1,2 nær] skær =M2 - 1,8 hedrlig] Hederlig
412

- 4,8 bliffue] ieg bliffuer =Th 1628 - 6,5 ær] Ære. - 7,8 lilde] lille. - 7,9 Tøff] Tøffu'.

T-42. S.135v: »leg veed it evigt Himmerig, etc.« 1,1 et] it. - 1,3 prydelig] prydeligt. 3,1; 4,3 og 6,4 som M2, der er det sandsynlige forlæg.

Alard.[1643]: Wilhelm Alardus: Sielens Aandelige APoteeck, d.e. kraftig oc bestandig Trøst for alle mødsommelige etc. Personer etc., fordansket af Joach. Moltken, Kbh. 1643. Bibl.Dan.I 403

Fra Vb er optaget **1.str. af nr. 44, 45 og T-38** i rubrikken »Aandelige Psalmer oc Vjser.. for dem som anfectis aff falske Venner.«

44. S.202 uden overskrift. 1,4 ey] icke. Forlæg må p.g.a. 1,2 være som HVNW.

45. S.202 uden overskrift 1,2 Sorg] Sorrig. - 1,6 Breff] Breffue. - 1,7 skøt] skiøt.

T-38. S.203 uden overskrift. 1,1 Gud] GVD. - 1,4 god.] god, etc

Forlæg for de tre tekster må være en tidlig udg. som HVNW.

Tuende Vjser 1643: Tuende smucke aandelige Vjser, som et christen Guds Barn daglig kand bruge etc. 1. O Angist, O Sorg etc. 2. Guds Naade jeg altid prjse vil. Uden sted 1643. Defekt ekspl. Karen Brahe, Odense. Sign.. A.VIII 187 Bibl.Dan. V 54.

T-36. Teksten mangler.

Bededagssalmer [1645]: Forordnede Bededags Kircke Psalmer, som udi Bedestundene Morgen, oc Afften saa vel som ellers, at skllige(!) sedvanlige oc brugelige Psalmer etc... I Kiøbenhaffn, Hoß Jørgen Holst Bogh. M.DC.XLV. Bibl. Dan.I 340. Fra Vb er hentet **42.**

S.43 i afsnittet »Aandelige Psalmer, Torßdagen effter Middag«: »En Christelig Supplicatz til GVds Søn.« Uden udhævet akrostikon. Tekst i 3,3, 5,7; 6,3; 6,7 og 7,7 som Udk.1642. I registeret over de bededagssalmer, der synges på slottet, er 42 foreslået til torsdag.

Skonn.[1646]: Morgen oc Afften Bøner. Med andre flere korte oc guddelige Bøner, samt smucke Afften oc Morgen Psalmer dagligen at bruge, til en Guddelig Øffuelse baade Hiemme, oc ellers naar mand forreigser. Aff adskillige før vdgangne Bønebøger paa Danske Colligerit oc oc(!) til haabe samblit, paa det allerkorteste. Prentet vdi Aarhus hoß Hans Hanssøn Skonning, Aar 1646. Ekspl Karen Brahe, Odense Sign . A.7-87 Bibl.Dan. V 40. Litt Mallings VIII 133.

Fra Vb er hentet **nr.6, 8, 39, 41, 42, 43, 47,49, 50, 51, T-34, T-40 og T-41**, der alle, på nær 6 og 8, har overskrift som i Vb
413

6. Bl.A 5r: »Den Siuffuende Bøn vdi Rijm befattet«. Stærkt bearbejdet, formodentlig af Hans Hansen Skonning, med præg af den metriske reform, derfor mange apostroffer. Nogle exx. fra begyndelse og slutning viser karakteren af ændr.: 4 O Allmæctige, vijse oc] Almectig vijse. - 5 lærer oss i dine] oss har lærd din. - 6 skulle] skuld'. - 7 paakalde, ære oc tacke] paakalde oc ær' - 8 haffuer oss loffuet, du vilt] har loffuit at vil. - 9 Oc huad.. fuldgjøre] Hvad wi dig bede, vilt du giøre. - 11 Icke værdig .. bede] W-værdig at tilbede. - 98-103 De Himmelske.. Euindeligh] Din' Engle lad slaae Leir om mig/ Anamm' min Siæl, føre den til dig./ Oc effter dette timelig Liff/ Det Evige mig aff Naaden giff./ AMEN. I lin.62 tekst som HVNW: At du har mig beuaret saa vel/.

8. Bl.A 7v: »Den Ottende [bøn]«. 5 CHristum, oc den Hellig Aand, at] CHristum, at. - 6 met din] aff din. - 7 oc altid] oc til Neruerende Tid. - 7f Gud.. tid] udeladt. - 9 Christi, din] Christi den samme din - 11 Met huilcke] huilcke. - 11f tilforn] tilforne. - 12 fortørnet] med fortørnet. - 14f forlæn] forlene. - 15 fremdelis] fremdleis (trykfejl). - 16 Naaderig] Naaderige. - 16 beuare] beuar. - 16f veldig oc Allmectig] veldige oc Allmectige. - 22 karskt] karsk. - 23 Bevare] Beuar. - 24 Liunet] Liunild. - 39f mit Embedis Redskab] dette Legemis Ridskab. - 40 min] en god. - 44 ære,] Barmhiertighed formedelst mine Synder,. - 46f Hielper, min Frelser] Hielpere, min Frelser. - Bønnen slutter med lin.51.

Forlægget skal søges blandt de tidlige HVNW, S kommer ikke på tale p.g.a. lin. 14f og 30.

39. Nr.XXVII 2 Eves] Evæs =S. - 4 Foorbøn] forbøn - 6 skeet] skeed =S - str.3,2 euig Ære] Ære. - 3,6 aff

den] aff =SJCLStB. - 4,3 Gode] God. - 4,5 bleffue] bleff. - 9,3 dig] mig. - 10,2 foract] foracte - 13,3 monne] mon. - 14,3 store] stor. - 15,3 hør] gjør =SJCStB. - 17,1 da kommer] saa kommer, kommer SJCStB. - 19,6 Syndere] Synder =SJCStB - 20,3 sorgfuld] Sorgfuld =SJCStB. - 20,4 at de] de =NWSJCStB. - 21,6 de] den =SJCStB. - 24,1 Hiertet] Hierte. - 24,4 nu met] med =SJCStB. - 26,2 og 28,2 Talßmand] Taalßmand =S. - 27,2 Salighed] Herlighed =SJCStB.

Skonn. staver som S i både lin.2 og 6 og str.26,2 og 28,2. Endv. overtages tekst fra SJCLStB i str.2,6; 15,3; 20,3; 20,4; 21,6; 24,4; 27,2. Læsemåden i 17,1 forklares ved, at Skonn. forbedrer den metrisk korrumpere tekst i SJCStB. Det samme kan være tilfældet i 21,3, hvor Skonn. ved at forbedre den metrisk uheldige tekst i S tilfældigvis rammer læsemåden i HVNW. Men dette sted kan også bruges som argument for, at S ikke kan være forlæg.

41. Nr.XXXIV. 1 Synderis] Syndris. - 5 Morgenstund] Morgen. - 4,2 quide] quid =JCU. - 5,2 trenger] trenge =JCUStB. - 5,2 ihuort] i huor =JC. - 7,1 Syndere] Synder =S. - 14,2 mig frelst] frelst mig. - 15,3 og 16,3 er] vær. - 20,1 DEr den] Den denne; DEr denne S; Den denn' JUSStB. - 20,2 beuare] bevar. - 21,3 og 22,3 være] vær =SJC. - 22,1 høre] hører =SJCUSStB

414

Læsemåden i 21,3 og 22,3 fra S er også trængt igennem i 15,3 og 16,3.

42. Nr.XXIX. Med udhævet akrostikon 3,3 vilt] vil - 4,5 all nød] Nød - 5,7 Mit] Min =CB. - 6,7 ieg] jeg mig =SJCStB. - 7,7 din Sorg] min Sorrig; din Sorrig SJCStB.

43. Nr.XXX 4,4 Frelser] Frelser =S. - 5,5 være] vær.

I 2,5 og 5,2 følger Skonn. HVNW og i 5,1 HV. Disse læsemåder kan dog forklares som metriske korrektioner af S.

47. Nr.XXXI. 1 i] vdi. - 4 befinde, etc.] befinde. =SJCUSStB. - 1,3 Syndere] Synder. - 1,4 kiender] bekiender. - 1,7 føle] fülle. - 2,3 ville] vilt. - 3,1 ieg oc] jeg. - 3,5 vil] vilde. - 3,8 høyste] høyeste =NWSJCUSStB. - 7,6 lammerlig Dal] lammer Dal.

49. Nr.LIV. Med udhævet akrostikon. 1,6 ey skulle] skulle ey = SJCUSStB.

I 2,1 afviger Skonn. fra S og følger HVNW. En fejl hos S i 3,2 bliver også undgået.

50. Nr.L. Uden forfatterinitialer. 1,1 forhaabning] Forhobning =S. - 1,3 ieg er] er jeg =JUSStB. - 1,9 Tratz Dieffuelsens] Traatz Dieffvelens. - 2,9 Huor] Huo. - 3,8 slar] slaar. - 4,3 dig det] dig = NWSJCUSStB - 4,4 hand saa] hand =SJCUSStB. - 5,1 den] din =SJCUSStB. - 5,6 behøffuer] oc høffuer - 6,5 kient der] kiend der =VNWSJC. - 8,8 Vilde] Vil. - 10,11 HERre] HERrens. - 11,1 dit Ord] dig - 11,5 reene Lær] rette Lære.

1,2-3; str.2,3; 9,1; 10,3 og 10,8 = HVNWS Afvigelser fra S i 1,2 Her følges HVNW. I 1,3 er teksten som JUSStB. Karakteristisk stavemåde i 1,1 som i S.

51. Nr.LI. 2 Det] den. - Gaard, etc] Gaard. - 1,2 vdi] i. - 1,7 paakalde] paakalder - 2,1 skal først] først =SC. - 2,4 maa] monne - 3,3 Affice] Døctig. - 3,6 ville] vil. - 3,7 er selff] selff er - 5,2 hand er] hand - 7,7 Saa] Som =JCUStB. - 9,5 Vaare] Vaar. - 10,3 hob forloren] forloren hob =SJCUSStB. - 10,6 skal] kand =SJCUSStB. - 11,1 vilde gierne] gierne vilde. - 12,4 Som . vanære] udeladt. - 13,1 en] den =NWSJCUSStB - 13,6 komme] kommer =NWCUSStB - 14,3 i sin] sin. - 15,6 Befale sig] Befale - 16,3 beuarer] bevare. - 16,5 at seyle i Verden] i Verden at leffue =SJCULStB. - 16,6 alle] all =NWS. - L.I.H.] udeladt.

Tekst nært beslægtet med S, der dog ikke med sine læsemåder i 4,2, 6,6, 7,6; 10,2 og 12,3 kan være eneste forlæg.

T-34. Nr.XXXIX Str.1,2 Øel] Øl =WS - 3,4 beuarer] bevar =SJC. - 6,4 allsammen] allesammen =SJCLStB

T-40. Nr.XLIX. Str 1,4 at Sorrigen] Sorrigen. - 2,1 er'] ere =SJCULStB. - 3,4 Sorrigen] sorgen (ligesa str.5-17). - 4,2 ere] er - 10,3 skeet] skeed. - 10,3 mig] jeg =SJCULStB. - 14,1 her i] i. - 14,3 tiente] tien =SJCStB - Omkvædets »bange er« følger WS

T-41. Nr.XXI. 1 Sielis Aandelige] Siæls Aandelig - str.1,2 nær] skier - 1,3 Sandhed] Saandhed - 1,5; 3,8; 6,5 Brudgam] Brudgom - 1,6 mig] sig - 1,8

415

hedrlig] hædrilig. - 2,6 sødt] sød =SJCULSt. - 3,1 skinnende] skinnend. - 3,2 indleg] Indgyd =UL. - 3,5 ær'] ære =SJCULStB. - 3,9 Som monn'] At du =ULB. - 4,4 Christ] Christe. - 4,8 bliffue] ieg bliffuer - 4,9 Aff] Vdaff =SJCULStB

At S næppe er forlæg, viser stavemåden »lilde« i 7,6, der er fælles med W, mens de øvrige Vb-udgaver

har »lille«. På grund af teksten i 1,2, 3,2; 3,9 er Skonnings forlæg til T-41 muligvis ikke Vb, men kunne snarere være f.eks. Th.1628.

Den Vb-udg., der kommer Skonn. nærmest, er S En række markante afvigelser fra S viser dog, at forlægget enten må være en nu ukendt udg. fra traditionen inden S Eller også har Skonn. gjort brug af to forlæg, således at S har været trykkeforlæg, medens en tidligere udgave er blevet brugt ved trykkeriets korrekturlæsning.

Udk53: Vdkaarne Psalmer oc Aandelige Loffsang, som effter Aarsens tijd, vdi den Christen Kircke effter tidsens indfald, ere forordend at Siungis. Aff Lutheri oc andre, etc. Tryckt paa Sorø, Aff Peder Jensøn Acad.B. Oc findis tilkiøbs hos Jørgen Holst B. i Kiøbenhaffn. Salmerne i denne udg. er opstillet i alfabetisk rækkefølge. Defekt ekspl. Karen Brahe, Odense, sign.: A VIII 15. Mikrofilm nr.604 på KB. En lakune s.599-622 med bl.a. Vb 51 udfyldes af ekspl., der ejes af sognepræst Stein Finstad, Hole i Norge. Bibl.Dan. I 328 Litt.: Mallings VIII 89.

Fra Vb er hentet **nr.33+32, 37, 38, 42-46, 49, 51, T-34, T-36, T-37, T-38, T-40, T-41, T-42** .

33+32. S.337: »For Veyfarendis Folck« 32 føjes til 33 som dennes str.5-6. 33 str.2,3 Vent] Vend - 32,9 hellig] hellige. - 9 oss oc altid] os altid oc. - 10 hellig] h.

37. S.69: »En anden smuck trøstelig Lofsang, Om Morgenen at siunge.« 1,4 Fule] Fugle. - 1,5 giffue] giffver. - 2,6 oss tilsende] tilsende. - 4,3 sit Allmæctige] Allmæctige. - 7,1 beredde] redde. - 9,4 Bade] Baade =NWS. - 10,2 skabelse] Skabelsis. - 11,4 wi dig] vi.

38. S.67: En Afften eller Nat-sang, etc.« Teksten som M2T og Udk42. Ny var.: 8,1 i Morgen] morgen.

42. S.201. Overskrift og tekst som Udk42.

43. S.445: »O Gud effter dig mig forlenger, etc.« Tekst som Udk42 i 3,5; 4,3; 4,4 og 6,6.

44. S.275: »Om Verdens Svjg, Vtroskab oc falske Venner leg gick mig udi Rosens Lund, etc Siungis lige som: Vaag op, vaag op i Guds Naffn, etc.« Uden udhævet akrostikon. Tekst som Udk42 i 1,4, 2,4; 2,6, 3,4; 3,7; 5,7 Nye var.: 2,7 huo] hvor - 3,3 ere] er. - 3,6 høyren] hviden. - 3,8 Forrædere] Forædere; Fortrædere Udk42. - 4,7 Lungen] Tungen.

416

45. S.83 »En anden vise om Verdens Vtroskab, Siungis med den Tone: leg veed en Vrt baade deilig oc bold.« 1 Wtroskab] Verdens Vtroskab. - 3 bold, etc] bold. - 1,2 Sorg] sorig. - 1,6 Breff] brevve. - 1,7 skøt] slet. - 3,5 By] en By. - 4,3 ey er] er ey =JCStB. - 4,6 at] de. - 5,2 Kløer] Kløffver - 5,7 skrier] skrider. - 6,4 atskillig] adskillige. - 7,1 ihuor] i hvo =SJCStB. - 7,7 Ellers] Eller =WS. - 8,2 bed] bede =WS. - 8,4 aldrig] ey =WSJCStB. - 8,7 skam] skamme. - M.A.I.H.] udeladt.

Tekst i 3,3 og 7,8 som HVNW, i 5,5 som H, i 6,1 og 8,1 som HNW, i 7,1 som S, i 8,4 som WS Der kan altså ikke peges entydigt på en kendt udg., så forlægget skønnes at være en udg. enten før S eller - p.g.a. 4,3 - efter S

46. S.15: »Om Døden oc Begravelse. Om Trøst oc Frimodighed, imod ald Kaars oc Modgang, oc imod Døden. Effter den Tone: Aff dybeste nød lader os til Gud, etc « 1 mod] imod - 4 Siungis.. Thone] Effter den Tone. - 1,7 taar.. vdelycke] tør.. vdelucke. - 4,2 Denne] den =SJCStB. - 5,3 Engle] Englene - 5,6 Vinge] Vinger =WSJCStB. - 5,7 mod] imod. - 7,5 wskyldige] højeste.

Tekst i 2,6; 7,6 og 7,7 som HVNWS, i 3,1; 4,3; 4,7; 5,1 som HVNW, i 4,2 som S, i 5,6 som WS. Forlægget ligner mere W end S. Den nye læsemåde i 7,5 er et utvetydigt forsøg på at rette på forlæggets problematiske tekst. Forlægget har altså været som HVNW.

49. S.188. »En tacksigelse effter Maaltid, eller anden Tid at siunge « Akrostikon ikke udhævet. I stedet for gentagelsestegn i lin.7 gentages linien faktisk. 2,1 og 4,5 som Udk42. Nye var. 2,5 Sundhed] sandhed. - 3,3 wi dig ey] vi ey. - 3,7 ∴ Oc.. Frelsermand] Oc . Frelsermand/ Vor.. Frelsermand =M7.

51. S.602: »En Søfaren Vise, kand siungis som: Vden HErren opholder Vort Huus oc Gaard.« 1,2 vdi] i =M2T. - 1,7 paakalde] vil paakalde. - 3,1 er] er en. - 3,3 Affice Mænd] Affle Mænd. - 4,3 Styremand] Styrmand. - 4,6 hannem] hand =M2T. - 5,6 Heller] Hvad heller =M2T. - 6,1 er oc] er =M2T. - 6,2 inden] ingen. - 6,6 seylet] seylede M2T. - 8,1 paakalder] paakaldte. - 9,3 seyle i] frycte (=M2T). - 10,2 seyler] seyle. - 10,4 vel] hin. - 12,1 skal holdis] holdis =M2T. - 12,3 anden] en anden =M2T. - 13,1 en] den =M2T. - 13,5 fiff] siuff. - 13,6 komme] kommer. - 13,6 de] det. - 14,4 Dieffuels] Dieffvelsens. - 14,6 vel met] med =M2T. - 14,7 Vaar] Vaare - 16,7 at bliffue, Amen] bliffve. Tekst i 5,6; 6,6; 7,6; 10,2; 10,3; 10,6 og 16,5 som HVNW. Muligvis er teksten dog hentet fra M2T eller M7?

T-34. S.166: »It Gratias at siunge effter Maaltid, Siungis med den Tone som. Naar vi i største Nøden staa, etc.« Tekst som Udk42 i 4,4, 5,3 og 6,4. Ny var.. 2,1 mæctig] baade mæctig

T-36. S. 168: »Sommersens tid jeg prise vil, Christeligen forandrit.« Teksten i 1,1, 1,3 og 2,5 som NW og M2T.

T-37. S.354: »It Trofast hierte, etc. ocsaa Christeligen forandret«. Overskriftens »ocsaa« gav mening i både Vb og M2T, hvor forudgående salme var T-36.

417

Men i Udk53 står de to tekster fjernt fra hinanden. Tekst som M2T i 3,6 og 5,6. Andre varr.: 1,7 sloes] slogis; 1,8 vild] ville; vilde M2T. - 3,8 acte] acter. - 5,7 taalde] tolde. Forlægget kan være enten Vb eller M2T.

T-38. S.449: »En Klage Vise offver Verdens Vtroskab.« 4,1 Staalbrødre] Stalbrødre. - 8,4 Verdens] Verden. - 15,4 Vey] Veye.

Et forlæg må p g.a. 2,2; 2,3; 3,2; 11,1; 12,4 og 13,4 søges blandt udgaver, der er ældre end S.

T-40. S.234: »En Klagelig, dog trøstelig Sang, for en Svag, oc til Alders kommen Persone. Siungis med den Tone som: leg vaar mig saa lidet it Barn, etc.« Teksten i 1,1; 1,4; 11,3 og 14,3 som Udk42. - 1,2 bange er] er bange (samme tekst i str.2-17) = Udk42. - 1,4 Sorrigen] Sorgen (ligeså i str.4; 7-11; 14-15). - 2,1 Salig] Salige. - 14,3 tiende] tiener =Udk42.

Tekst i 10,3 og 14,1 som W. Som forlæg kan M2T og Udk42 komme på tale.

T-41. S. 12: »Af høyheden oprunden er, etc.« 1,2, 1,5; 1,8; 3,2; 3,5; 3,8; 3,9; 4,8; 4,9; 6,5; 7,8; 7,9 som Udk42.

T-42. S.297: »leg veed it evigt Himmerig, etc.« Tekst som Udk42 i 1,3; 3,1 og 4,3. Andre varr.: 3,2 alt ende] ende. - 4,1 dig] mig. - 4,1 mit] dit. - 6,2 Est] Er =JULStB.

M-C [1654]: En Ny oc fuldkommen Dansk Psalme-Bog, D.Mart.Luth. Oc andre Gudfryctige Christnes, oc Danske Mænds.. aff atskillige Psalme- oc andre Bøger, ere sammen-colligerede, oc i denne liden Form nu fierde gang til Trycken forferdiget, oc forbedret . bekostet Aff Joachimo Moltken .Prentet i Kiøbenhaffn, aff Melch. Martzan, Aar 1654. Ekspl. KB sign . 4-183-8, bog-nr.48. Litt.: Malling VIII 104f.

Af tekster fra Vb findes **nr.7,19,33+32,37-51,T-33,T-35,T-36,T-37, T-38,T-39,T-40,T-41,T-42.**

7. S.481. Overskrift og lin.9, 12, 14, 23, 25, 43 som M2T. Andre varr.: 6 hafuer] har =Udk42. - 12 fra wlycke] Wlycke. - 42 vende] vend. - 43 Guds] din.

19. S.339. Overskrift og strofeinddeling og lin. 12, 27, 40, 48 og 69 som M2T. Andre varr.: 8 Ah] Ach. - 20 mod] imod. - 21 Huor] Huort. - 38 sorgfuld] sorrigfuld =M7. - 40 Sorg] Sorrig. - 58 mit Hierte] mig i Hiertet =M7. - 59 maa] kand. - 70 er dig] mon være dig.

33+32. S.510: »For Veyfarendis Folck, Aandelige Psalmer oc Loffsange.« 33 str.2,3 Vent] Vend. - 32,6 H.] hellige. - 9 oc altid] altid oc.

37. S.484: »En anden smuck trøstelig Loffsang, om Morgenenen.« 7,1; 9,4; 10,2 og 11,4 som Udk53.

38. S.503: »En Aandelige Aften eller Nat-Psalme.« 3,1; 4,4; 5,1; 5,2 og 8,4 som M2T. Desuden 2,3 Hiertens] Hierters.

39. S.327: »En Christelig Vjse, om Adams oc Evæ syndige Affald fra Gud, Oc deris annammelse igien til Naade, etc. Oc siungis med den Thone som: Naar

418

Tegn er skeet i Maane oc Soel.« 3,6 aff] udaff. - 4,3 vaar] vaare. - 4,5 vddreffne] fordreffne. - 6,5 Naad] Naade - 7,2 Naad] Naad'. - 9,1 Klage] Tale - 9,5 Rætujshed] Retferdighed. - 9,6 dig jo] dig. - 12,2 æder] æde. - 13,5 streng Dom oc saadan Ræt] Dom oc strenge Ret. - 14,6 Sorg] sorrig. - 15,2 Ørne] Øren. - 15,6 Lad] Lad dog. - 16,5 act] Mact - 19,6 Naade] Naaden - 20,3 sorgfuld] sorrigfuld. - 20,4 at de] de =WS. - 21,4 Menniker] Menniken. - 24,2 mild] milt.

40. S. 104. Rubriceret under 2.søndag efter hellig 3 konger med overskrift: »Om den hellige Ecteskabs Stats Indstiftelse i Paradijs, etc. Siungis med den Tone som den Dytmarske Feyde-Vise: Velan, velan udi Guds Naffn, etc. siungis med.« 4,2 mon] monne. - 5,2 ieg nu] ieg =S. - 5,4 kierist] kieriste - 6,1 dem] dennem. - 6,5 leffuet] leffve =S. - 6,6 vige] vigede. - 7,5 er] aff er. - 9,1 vaar] faar =S. - 9,6 sorgfulde] sorgfuld. - 11,4 mit vdi] udi =S. - 11,5 Wilde hand dog] Wilde hand. - 12,1 stadfeste] stadfæstede. - 15,1 søler] søle WS. - 15,4 Foracter] Foracte. - 15,5 bliffuer] bliffve. Forlæg kan være S, hvilket dog kræver

korrektion af forlægget i str. 2,4 og 4,1.

41. S.461. Overskrift og 1,2; 1,3; 4,2; 9,2, 20,1; 20,3 og 22,1 som M2

42. S.502. Overskrift og 3,3; 5,7; 6,2; 6,3; 6,7 og 7,7 som Udk42 og Udk53.

43. S.463. Overskrift og 3,5; 4,3; 4,4; 6,6 som M2, Udk42 og Udk53.

44. S.520: Overskrift som Udk53. 1,4; 2,4; 3,4; 3,7 og 5,7 som Udk42 og Udk53. - 2,7 hin] den. - 3,1 Ræffue] Reff. - 3,6 høyren] huden =Udk53. - 4,4 farffue] føye - 5,8 æret] ære. - 6,1 Himmel] Himmels.

45. S.522: »En anden Vjse om Verdens Wtroskab, Siungis som: leg veed en Vrt baade deylig oc bold, etc.« 1,2; 1,6; 1,7; 4,3; 4,6, 5,7; 7,1 og 8,4 som Udk53. Andre varr.: 2,8 været] Vejret. - 5,3 icke] ingen. - 5,5 er] ere. - 8,1 all] alt. -M.A.I.H.] udeladt.

46. S.525: »Om Døden oc Begravelse. Om Trøst oc Frimodighed imod all Kaars oc Modgang, oc imod Døden. Siungis som: Aff dybeste Nød lader os til Gud, etc.« 4,2; 5,6 og 5,7 som Udk53. Læsemåden i 7,5 viser, at forlægget er ældre end S.

47. S.516: »En Bekiendelse til Gud i Synd, Sorg oc Legemlig Suaghed, siungis som: leg vil mig HERren lofve.« 2,8 qujd] Qujde. - 3,8 høyste] høyeste. - 7,8 den] din

48. S.520: »En arm Synderis Klagemaal for Gud, Siungis som Ich armes Magdlein klage mich sehr, etc.« 1,4 mig vred] vred =SJUSTB. - 2,6 oc allen] i allen; oc alle WSJUSTB. De Vb-udgaver, der er yngre end S, udskifter den tyske mel.ang. med flg.: »Siungis under sin egen Melodj.« Forlægget kan ved 1,4 være S, men ved 2,6 er en tidlig udg. som HVN mere sandsynlig

49. S.509. Overskrift og 2,1 og 4,5 som Udk42 og Udk53. 2,3 gaffue] Gafver.

- 3,3 ey] icke. - 3,7 Oc vor] Vor.

50. S.404: »En Trøstelig Vjse, under de Noder som Maa jeg Wlycken ey kunde
419

modstaa, etc.« 1,3 ieg er] er jeg =JUSTB. - 4,3 dig det] dig = NWSJCUStB. - 4,6 slet intet] intet. - 5,1 den] din =SJCUSTB. - 5,6 behøffuer] behøfve =SJCUSTB. - 5,8 Oc altid] altid. - 6,5 kient] kiend =VNWSJC. - 11,5 reene] rette. - 11,11 met dig indgange, AMEN.] indgange Forlægget ligner S.

51. S.514. Overskrift og tekst 1,2; 1,7; 3,1; 4,5; 4,6; 5,6; 6,1; 6,6, 8,1; 10,2; 10,4; 12,1; 12,3; 13,1; 14,4; 14,6; 15,3; 16,3; 16,7 og mgl. initialer L.I.H. svarer til Udk53. Andre varr.: 3,3 Affice Mænd] Officj-Mænd. - 9,3 seyle] frycte =M2T - 13,5 fiff] si[?]. - 16,3 beuarer] bevar.

T-33. S.479: »leg vil din Prjs udsiunge, etc.« Som Tvende Viser 1603 med flg. varr. som i Tyghus: 1,2; 3,1; 4,3; 4,4; 4,5; 4,8; 5,8; 6,2; 8,1; 8,7, 10,8; 11,3; 11,4; 11,6. Desuden 1,4 Hiertis] Hiertens. - 1,8 ham] hannem - 11,7 ham] hannem.

T-34. S.510 Overskrift og tekst i 4,4; 5,3 og 6,4 som Udk42 og Udk53.

T-35. S.262 Rubriceret under 20.søndag efter trin. med overskrift: »En ny Vijse, tagen aff Matthæi 22 Capittel, Om den Konge, som gjorde sin Søns Bryllup, etc. Siungis som den gamle Vjse: Der var en Konge i Danmark, etc.« Tekst i 2,3; 11,3; 12,4; 16,4; 21,3; 26,2 som M2T Andre varr.: 2,3 bliffue] komme. - 3,1 vds kicker] udskickede. - 3,2 bødne] budne =M7. - 4,1 trotzig] trotzige. - 4,4 lidet] saa lidet. - 9,3 Slo] Sloge. - 10,4 icke wstraffet] ustraffet icke. - 15,1 Vey] Veye. - 18,4 reds] rædis. - 23,2 lille] lilde =M7. - 26,1 haffuer] har =M7.

I 10,1; 12,4; 13,4; 16,2; 18,2; 22,1; 24,4 og 25,3 er teksten som NW.

T-36. S.415 »Sommersens Tjd ieg prjse, vil, Christeligen forandret « Varr. 1,7 Himmelen] Himmerig =M7. - 3,1 besinde] befinde Tekst som NW i 1,1; 1,3 og 2,5.

T-37. S.416: »It trofast Hierte O HERre min, etc. Christeligen forandret.« Teksten i 1,8; 5,6 og 5,7 som Udk53. Anden varr.: 1,7 sloes du] du slogs.

T-38. S.523: »En Klage-Vjse offver Verdens Wtroskab.« 7,3 kand] kandst. - 12,3 Laader] Lader. - Tekst som NW i 2,2; 2,3; 11,1; 12,4, 17,4 og 18,3.

T-39. S.422: »En Vjse om Vngdommens Wforstandighed. Siungis som: leg gick mig udi Rosens Lund, etc.« 1,1 sin] sine. - 1,7 paa dem] dem. - 2,7 Omsier] Omsider. - 4,6 vankundig] vankundige. - 4,8 begynder] begynde.

T-40. S.420. Overskrift og tekst i 1,1; 1,2 (og lin.2 i str.2-17) og 14,3 ligesom Udk53. Andre varr.: 1,4 Sorrigen] Sorgen (ligeså str.2-17). - 9,1 tuinge] tuinger. - 9,3 Der] De. - 12,1 tuinger] tuinge. Tekst i 10,3 og 14,1 som W.

T-41. S.48. Rubriceret under Kristi fødselsdag med overskrift og tekst i 1,2; 1,5; 3,2; 3,8; 3,9 og 6,5 ligesom Udk53. Andre varr. 5,1 O HErre] oc HErre. - 7,8 Tøff] Tøfv'. Tekst i 4,8 som W.

T-42. S.459 »leg veed et ævigt Himmerig, etc.« 3,1 Pilgrim] Pillegrim =Udk53 - 4,3 frisker] et frjt. - 6,4 ieg] dig. Tekst i 10,1 som W
420

AM425 [1666]: Eitt fagurt ferda Bokar korn huor ad Jnnehelldur adskyhanlegar sætar Bæner mz nockrum gagnligum god Lyfis Reglum, J Liodum kuedinn Gudj til Lofs og dyrdar, sialfum sier huorium til gledi, og Gudz sælu þar med ad Jdka sig J dyrstum drottinz otta og frægum fromleika, huortt helldur sem madur fer yfer flod edur folld Componeradar J donschu af Hans christianssyne soknar preste til Roschilld Enn vtlagdar a Norrænu af saluga sera Boduard JonByne profaste J Borgarfyrði preste Ad Reichh(olti) 1666 (eller 1606?).

Iflg. Brandt 48 note 1 rummer dette hs. i »Arn. Magn. 425, 8° de 7 første Ark af Vb på Islandsk, oversat 1606 af Provst Bødvar Johnson, Præst i Reikholt, men desværre med en rimet Fortale af Oversætteren selv, istedenfor Sthens..«. Imidlertid er 8° fejl for 12°, og fortalen er faktisk Sthens i islandsk overs.!

AM 425, 12° er et islandsk blandings-hs. af kristeligt indhold Kun bl.2r - 33v vedrører Vb. Bl.34r findes en uidentificeret bøn og bl.34v en bøn af Boðvar Jonsson både med dennes initialer og navnet som akrostikon. Bl.44r - 96r findes en islandsk overs. fra Jørgen Walters Confessio, der kendes i dansk overs. ved Malmøpræsten Niels Jørgensen og er trykt Kbh.1587 (LN 1605) og genoptrykt Kbh.1615 og Kbh.1619. Bibl.Dan.I 262; V 529. Den hidtidige litt. har fejllæst den tyske forfatters navn som »Jørgen Valier«. Mag Jørgen Walter var præst i Hall i Sachsen. Som flittig udgiver af opbyggelige skrifter har han leveret forlæg til både SthTr og AV-T8, jf.LysterFO 86ff; LysterAV 79.

Hs. er skrevet med to forskellige hænder, hvoraf den første har skrevet pag.2r - 39 r, dvs. Vb-delen + 11 sider. Begge hænder må dateres til 17.årh., men Boðvar Jonsson selv kan ikke være den ene afskriverne Der er tale om en afskrift. I denne forbindelse er det værd at bemærke, at der er rettet i dat. på bl.2r: 1666 > 1606. Oversætteren provst Boðvar Jonsson i Borgefjord er født 1548 og død 1626. Det kan altså udmærket passe, at overs. er fra 1606, men ikke den foreliggende afskrift. At den er senere, fremgår af, at Boðvar Jonsson bl.2r betegnes som salig: saluga. Afskriften er altså fra efter 1626. Muligvis er det rettede »1666« afskriftens dat., som fejlagtigt er indført af skriveren og derefter ændret til overs. dat.: 1606. Er dat af hs. til 1666 rigtig, må teksten anses for mindre interessant i vor sammenhæng.

Den islandske overs. omfatter kun den del af Vb, der ligger forud for den egentlige salmedel, dvs frem til Vb bl G 6r 9 I store træk følger hs rækkefølgen i Vb, saledes som det fremgar af nedenstående synoptiske opstilling over Vb-afsnittene og placeringen af de tilsvarende afsnit i AM 425, angivet ved bladtal + linietal
421

Vb AM 425

3 2v 1 - 4r 4

5 4v 1-19

6 5r 1 - 8v 5

7 8v 6 - 9v 8

8 9v 9 - 12r 21

9 12v I - 13r 7

10,1-8 13r 8-21

11,1-12 13v 1-22

11,15-26 14r 1-14

Uidentificeret stof 14r 15 - 14v 5

12,1-10 14v 6-18

19,51-82 15r 1 - 15v 15

20 15v 16 - 16r 18

21 16r 19 - 16v 20

12,11-59 17r 1 - 18v 9

13 18v 10 - 19r 15

14 19r 16 - 21r 11

15 21r 12 - 21v 7

16 21v 8 - 22r 18

17 22r 19 - 23r 16

18 23r 16 - 23v 6

19,1-50 23v 7 - 24v 20

22 25r 1 - 25v 8

23 25v 9 - 26r 5

24 26r 6 - 27r 5

27 27r 6 - 28r 11

28 28r 12 - 29r 14

26 29r 15 - 30r 3

29 30r 4 - 30v 20

31 31r 1-31v 13

32,1-33 31v 14 - 32v 7

34 32v 8 - 33r 6

35 33r 7 - 33v 19

Kun få af de danske varr. er så markante, at de vil kunne forventes at give sig udslag i en overs. til islandsk. Flg. tilfælde synes interessante: 6,12 ilde WS =AM 425] megit ilde JLStB - 6,13 Som mig] Som dig JLB =AM 425. - 7,9 Gud NWS] Fader JCLStB =AM 425. - 8,28 eller] oc JLStB =AM 425 - 8,30 sum NWJL =AM 425] smuct SC. - 8,43 Held NWSC] Hyldist JLStB =AM 425 - 12,62 Simeons NW =AM 425] Simeonis SJC. - 14,44 forgengelighed

422

NW] Forfængelighed SJC =AM 425 - 17,5 frelst oc forløst VN] forløst WSJCL =AM 425 - 21,13 bered for mig] for mig bered SJC =AM 425 - 28,18 eller Anfectning HVNW =AM 425] oc Anfectning SJCLStB. - 31,13 Tobias HVNWS =AM 425] Tobiam JCStB.

Pa denne baggrund er det vanskeligt at udpege nogen bestemt Vb-udg som forlæg for den isl overs Det er tankevækkende, at læsemaderne i 6,13; 7,9, 8,28; 8,43; 14,44 og 21,13 først kendes i Vb-udgaver fra efter Boðvar Jonssons død! Har der fundet en gennemgribende revision sted samtidig med afskriften? Eller er læsemåderne i S og J adskilligt ældre end vi véd om? Bl.12v 3 har AM 425 »121 Psalm«, hvor samtlige Vb-udgaver i 9,3 har »21 Psalme«, men forklaringen er her den enkle, at den islandske oversætter ser den fejl, som alle danske forlæggere af Vb har oversat.

Litt.: Jon Þorkelsson: Om Digtningen på Island i det 15. og 16. Århundrede, Kbh.1888 466f; Brandt 48 note 1; Kr.Kålund: Katalog over den arnamagnæanske Handskriftsamling II, Kbh.1894 478 nr.2505.

Himmelisches Manna [1681]: Der Geistlich-hungerigen Seelen Himmelisches Manna, Auß unterschiedlichen geistreichen Buchern herfur gesucht, und zur stetten Übung taglicher Andacht im Gottsehligen Wandel und standhaftiger Befestigung des wahren Christenthums in diesen bequemen Styll zum Druck befördert, und In Zwene Theile abgefasset, Deren Erster in sich halt Einige außerlesene Bibel Spruche, tagliche Morgen- und Abend-Ubungen, samt denen darzu erwehltten geistreichen Gebet- und Liedern, besondere Kirchen-Andachten, mit etzlichen schonen Fragstucken und trostreichen Gesangen auff die fürnehmsten Fest-Tage im Jahr... Stockholm gedruckt bey Joh. Georg Eberdt. Im lahr 1681. Rigskansler

Magnus Gabriel de la Gardies gemalinde Maria Euphrosyna lod bogen udgive. Litt.: Beckmann 514.

Heri er optaget **42** i en anonym tysk overs., der først med »Salmer på dansk og tysk, udg. af danske præster i Sydslesvig« 1974 nr.46 har vundet indpas i andre samlinger

42. S.868 blandt New lahrs Lieder. Overskrift: Nach dem Schwedischen* ubergesetzt, in selv: Mel oder. Ich hab mein sach GOtt heimgestellt.

HErr IESu Christ/ Mein heyl du bist/ Auff dich hoff ich alleine/ Ich glaub an dich/ Verlaß mich nicht
Elendiglich/ Mich trost dein wort/ daß reine.

Nur deinen willn Hilff mir erfülln/ Daß ich dich recht mag ehren/ Leit mich/ O GOtt/ Nach deinm gebot Biß
in den todt/ Meinn glauben wollstu mehren

Ach laß mich seyn/ O IESu mein/ Wo du mich gern wilt haben/ Ich schließ dich ein Ins hertzensschrein/ O
heyland mein/ Mit deinen gnaden gaben.

Warhafftiglich Verlaß ich mich Auff deiner grosen gute/ IESu mem GOtt/ Hilff mir auß noth Durch deinen
todt/ Fur allem leid mich bhute.

423

Ich hab gericht Mein zuversicht Auff dich zu allen zeiten/ Du bist mein hort/ Dem heilges wort Soll stets
mein port Und seyn meins hertzens freuden.

Nach dir verlang Ich/ wan mir bang/ Bey dir mein hertz trost findet/ Woll sehlig ist Derselbe Christ/ Des
schutz du bist/ All ander hülff verschwindet.

Ich weiß gewiß/ O IESu Christ/ daß du mich nicht kanst hassen/ Ich ruff dich an/ Du bist der man/ Der
mich nicht kan In inger noth verlassen.

Verleyh/ o Hort/ Daß nach deinm wort Wir also lebn zusammen/ Daß wir auch dich Im himmelreich Mogn
allzugleich Anschau mit freuden/ Amen.

* Kildeangivelsen virker overraskende, men er formodentlig korrekt. Forlægget er i så fald den svenske overs. fra slutningen af 1590erne, der kendes fra EIPs 1602 og en række senere udgaver. Se Tratering EIPs 1602 s. 398.

DgO VII:2 [1688]: Peder Syv: Aldmindelige Danske Ord-Sproges Anden Deel. Med Rets og Retter-Gangs Regler og Sproge, Kbh.1688. Optrykt i DgO VII:2, Kbh.1988, udg. af Iver Kjær og John Kousgård Sørensen.

Med navns nævnelse er Vb (**58,12-20**) benyttet ved nr.13118. For bogstavrimets skyld er lin.13 flyttet hen mellem lin.16 og 17. I lin.18 er den fornøjelige parentes udeladt, og i lin.19 læses »Lær« i st.f. »Læß«. Begge de sidstnævnte læsemåder kendes fra udg.St, som herved bliver det sandsynlige forlæg.

Desuden er der gjort disse lån i Vb: **44 str.3,1-2** = nr.13019. - **44 str.4,1-2** = nr.13557 - **56,33** - nr.13131. - **56,64-65**= nr.13130.

Endv. er noteret flg. exx med beslægtet stof: **53,40** jf. nr.11726. - **54,17** jf.nr.11922 og 13638 - **55,25-26** jf. nr.11077 - **56,116-117** (56,137) jf.nr. 11519. - **T-38str.2,3** jf.nr. 12063. - **T-38str.6,1-2** jf.nr. 12172.

KGr [1699]: Thomas Kingo: Gradual, En Ny Almindelig Kirke-Salmebog, Under behørige Noder og Melodier; Efter Hans Kongl: Maj:ts allernaadigste Befalning ... til Trykken befodret. Odense, Christian Skrøder, M.DC.XCIX. Udg. som facs. af Samfundet Dansk Kirkesang med efterskrift af Erik Norman Svendsen og Henrik Glahn, Odense 1967.

Af tekster fra Vb indgår **nr.7, 19, 38, 42, 43, 47, T-33, T-36, T-37 og T-41**.

Når denne officielle salmebog inddrages på dette sted, skyldes det ikke nogen forhåbning om her at spore brug af tidlige Vb-udgaver, men har flere andre grunde. Optagelse i den officielle salmebog er udtryk for, at teksterne har vundet anerkendelse som salmer til gudstjenestebrug. Dertil kommer, at denne salmebog er en slags statusopgørelse ved udgangen af det 17.årh. og tillige får en kolossal betydning for eftertidens kirkesang.

Det er derfor ikke ligegyldigt, under hvilken form og med hvilke tiltænkte funktioner salmerne lanceres i denne salmebog.

424

For ikke at gøre oversigten aldeles uoverskuelig, er der ved de enkelte varr. i KGr kun anført M-C, hvis varianten allerede optræder der. Kendes var. ikke i M-C, anføres evt. andet findested.

Endv. er der ved alle varr. i KGr noteret, om disse kendes fra Vb-traditionen.

7. S.272: til den daglige korsang i kirken tirsdag formiddag. 6 hafuer] har = M-C. - 9 Gud] Fader =M-C, JCLStB. - 12 Sorg] Sorrig =M-C, JCLStB. - 12 fra wlycke] U-lykke =M-C. - 14 mig] lad mig =M-C, JCLStB. - 23 at forsuare] forsvarer =M-C, B. - 25 ville] vil =M-C. - 33 trolig] troligen = Paulli, StB. - 36 fra] af =Udk42, SJCLStB. - 43 Guds] sin =JLStB. - 43 reene, Amen.] dend rene. =M-C, JCLStB.

19. S.32: i begyndelsen af fredagsmessen. 6 og 8 AH] ACh =M-C, JCLStB. - 12; 20; 48 mod] imod =M-C. - 13 dit] dine =M2, Paulli. - 27 hoss dig ieg] jeg hos dig =M-C, LStB. - 38 sorgfuld] Sorrigfuld =M-C, B. - 40 sorg] Sorrig =M-C. - 40 neppelig] neppe =M-C. - 51 fødde] føde. - 55 oss] os alle. - 58 mit Hierte] mig i Hiertet =M-C. - 59 maa stadelige] kand stadelig =M-C. - 62 reener] retviis. - 68 Læbe] Læber =JCLStB. - 69 den] jeg =M-C. - 70 dig] dig, Gud,; dig HERre Paulli. - 81 altid] alle. - 83 AMEN] udeladt

Forfatteren angives at være »Mag. Hans Christoph. Roskild.«

38. S. 124: til aftensang på Søndag Septuagesima. 1,3 Christe] Christ, vor. - 1,5 Himmerige] Himmerig (ligeså str.2-8) =SCLStB. - 2,2 maa wi io] troe vi og. - 2,3 vor Hiertens] vort hiertes =LStB - 3,1 Væctere] Vægter =JCLStB. - 4,4 styrcke] stercke =M-C, LStB. - 5,2 For] Fra =M-C, SJCLStB - 5,2 Dieffuelsens] Diefvelens. - 6,2 tillycke] tillucke =Paulli, LStB. - 8,4 Ende] ald Ende =M-C, B.

42. S.102: til indgang til aftensang på 1.søndag efter Hellig Tre Konger. 5,7 Mit] Min =M-C, CB. - 6,2 ieg] mig =M-C, B. - 6,7 ieg] jeg mig =M-C, SJCStB. - 7,7 Sorg] Sorrig =M-C, SJCStB

43. S.88: til afslutning af højmissen på Nytårsdag. 1,2 Synden] Sorgen. - 3,4 fortabt] fortabet. - 3,5 Liffue] i Lifve =M-C, St. - 4,1 Liffsens] min Lifsens. - 6,5 taalmodelig] Taalmodig at =UStB. - 6,6 laad, Amen.] Laad. =M-C

47. S.226: til højmissen før prædikenen på 3.søndag efter trinitatis. Mel.: Jeg vil mig HERren lofve =M-C. - 3,8 høyste] høyeste =M-C, NWSJCUStB. - 4,7 self] det self. - 6,8 met dig] Jeg. - 7,3 Alt] At. - 7,6 lammerlig Dal] lammerdal. - 7,8 den] din =M-C, UStB. - 7,8 Himmelske Sal] Himmel-Sal. - AMEN] udeladt.

T-33. S.270: til den daglige korsang i kirken mandag formiddag. Med noder Tekst som i Tyghus 1,2; 2,8; 3,1, 4,3; 4,5; 4,8; 5,8; 6,2; 7,4; 8,1, 8,7, 10,8; 11,3; 11,4; 11,6. Desuden 1,4 Hiertis] Hiertens - UdkS, M-C. - 1,8 ham] hannem =M-C. - 3,5 llduaade] llds Vaade =Vb. - 3,8 hastig] en hastig. - 4,4 det ieg forma:] hvis jeg formaar. - 6,5 ham] hannem. - 10,7 oss monne] monne os =Vb. - 11,7 ham] hannem =Vb, M-C.
425

T-36. S.121: til afslutning af aftensang på 6.søndag efter Hellig Tre Konger Mel.: Naar jeg betænker dend Tiid og stund, etc. - 1,6 monne oss] monne. - 1,7 Himmelen] Himmerig =M-C, StB. - 2,1 og 2,2 hannem] ham. - 2,5 forskicker] beskicker. - 2,5 saa skeer] skeer. - 3,4 taalmodelig] Taalmodig at. - 3,6 besinde] befinde =M-C, L. - AMEN] udeladt.

T-37. S.63: til højmissens afslutning på 3.søndag i advent 1,5 sel] self =JCLStB. - 1,7 sloes] slogs =M-C, B. - 1,8 vild] vilde =M-C, B. - 3,3 Men] Mens =LStB. - 3,8 acte] agter =Udk53. - 4,5 sel] self. - 5,6 Nød] ald Nød = M-C, JCLStB. - AMEN] udeladt.

T-41. S.51: til indgang ved aftensang på 1.søndag i Advent. 1,2 Morgenstiern] Morgenstjerne. - 1,2 nær] skier =M-C, B. - 1,4 Stam] Stamm'. - 1,5; 3,8; 6,5 Brudgam] Brudgom. =M-C, JCULStB. - 1,8 hedrlig] Hæderlig =JULStB. - 3,2 Indleg] Indgyd =M-C, UL. - 3,5 ær'] Ære =SJCULStB. - 3,9 Som monn' ville] At du vilde =M-C, ULB. - 4,3 din] dit. - 4,8 bliffue] jeg blifver =Th 1628, SJCULStB. - 4,9 Aff] Udaf =SJCULStB. - 5,1 O HERre] og HERre =M-C. - 6,5 ær'] Ære.

I mindst tre tilfælde - 7,43 og 43 str.6,5 og T-37 str.3,3 - forekommer læsemåder i KGr, som ellers kun optræder i sene udgaver af Vb. Materialet er for spinkelt til at konkludere, at en af disse Vb-udgaver, f.eks. St, er grundlag for teksten i KGr. Det er imidlertid tydeligt, at der er bred overensstemmelse mellem teksten i KGr og ULStB. Dette forhold kan dog også forklares ved, at ULStB er tilpasset den almindelige tekstudvikling i de normgivende salmebøger.